

พิมพ์แล้ว

ผลงานฉบับเต็ม

ของ

นายจิระ อະสุรินทร์

ตำแหน่งนักวิชาการเกษตร 5

ตำแหน่ง เลขที่ 3325

งานโครงการพิเศษ

ฝ่ายพัฒนาการผลิตพืช

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

นักวิชาการเกษตร 6 ว.

ตำแหน่ง เลขที่ 3325

งานโครงการพิเศษ

ฝ่ายพัฒนาการผลิตพืช

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4

สารบัญ

	หน้า
เรื่องที่ 1	
การศึกษาาระบบนิเวศเกษตร กรณีศึกษาอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ	
บทคัดย่อ	1
คำนำ	2
วัตถุประสงค์	2
ขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน	3
ผลการดำเนินงาน	4
สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ	40
ประโยชน์ที่จะได้รับ	41
บรรณานุกรม	42
เรื่องที่ 2	
การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร หมู่บ้าน บริหารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	
บทคัดย่อ	1
คำนำ	3
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ	4
ผลการดำเนินงาน	5
ขอบเขตการศึกษา	5
กรอบแนวคิดในการศึกษา	6
ประชากร	7
กลุ่มตัวอย่าง	7
การคัดเลือกตัวอย่าง	7
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	7
การสร้างและทดสอบเครื่องมือ	8
การเก็บรวบรวมข้อมูล	8
การวิเคราะห์ข้อมูล	8
ผลการศึกษาและอภิปรายผล	9
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	15
ประโยชน์ที่จะได้รับ	18
เอกสารอ้างอิง	31
ภาคผนวก	32

สารบัญตาราง

		หน้า
เรื่องที่ 1	การศึกษาระบบนิเวศเกษตร กรณีศึกษาอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ	
ตารางที่ 1	แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี/จำนวนวันฝนตก ในรอบ 10 ปี ของอำเภอภูสิงห์	16
ตารางที่ 2	แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือน ในรอบ 10 ปี ของอำเภอภูสิงห์	16
เรื่องที่ 2	การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร หมู่บ้านบรืวาร ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	
ตารางที่ 1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำบลและหมู่บ้าน	19
ตารางที่ 2	แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามสถานภาพพื้นฐาน ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการ	20
ตารางที่ 3	แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสภาพการทำการ เกษตรของเกษตรกร	24
ตารางที่ 4	แสดงระดับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ต่อเทคโนโลยีด้านข้าว	28
ตารางที่ 5	แสดงระดับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ต่อเทคโนโลยีด้านไม้ผล	28
ตารางที่ 6	แสดงระดับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ต่อเทคโนโลยีด้านการ ประมง	29
ตารางที่ 7	แสดงระดับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ต่อเทคโนโลยีด้านเกษตร ผสมผสาน	29
ตารางที่ 8	แสดงระดับปัจจัยหลักที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีตามความคิดเห็น ของเกษตรกร	30
ตารางที่ 9	แสดงระดับปัจจัยหลักที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีตามความคิดเห็น ของเกษตรกร	30

สารบัญภาพ

		หน้า
เรื่องที่ 1	การศึกษาระบบนิเวศเกษตร กรณีศึกษา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ	
ภาพที่ 1	แผนที่ตั้งและขอบเขตอำเภอ จังหวัดศรีสะเกษ	6
ภาพที่ 2	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินจังหวัดศรีสะเกษ	7
ภาพที่ 3	แผนที่ตั้งและขอบเขตตำบล อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ	8
ภาพที่ 4	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอภูสิงห์	11
ภาพที่ 5	แสดงระดับความสูงของพื้นที่จากระดับน้ำทะเล อำเภอภูสิงห์	12
ภาพที่ 6	แผนที่แสดงแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นของ อำเภอภูสิงห์	14
ภาพที่ 7	แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปีในรอบ 10 ปี อำเภอภูสิงห์	17
ภาพที่ 8	แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือนในรอบ 10 ปีอำเภอภูสิงห์	17
ภาพที่ 9	แสดงพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร อำเภอภูสิงห์	18
ภาพที่ 10	แสดงพื้นที่ปลูกข้าวรายตำบลอำเภอภูสิงห์ ปี 2543/2544	21
ภาพที่ 11	แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง รายตำบลอำเภอภูสิงห์ ปี 2543/2544	22
ภาพที่ 12	แสดงพื้นที่ปลูกปอแก้วรายตำบลอำเภอภูสิงห์ ปี 2543/2544	23
ภาพที่ 13	แสดงความหนาแน่นของประชากรอำเภอภูสิงห์	24
ภาพที่ 14	แสดงวิถีการตลาดข้าวเปลือก อำเภอภูสิงห์	36
ภาพที่ 15	แสดงวิถีการตลาดมันสำปะหลัง อำเภอภูสิงห์	37
ภาพที่ 16	แสดงวิถีการตลาดปอแก้ว อำเภอภูสิงห์	38
ภาพที่ 17	แสดงการไหลของแรงงาน ปัจจัยการผลิต ผลผลิต และการ ตลาดของอำเภอภูสิงห์	39
เรื่องที่ 2	การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร หมู่ บ้านบริวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ	
ภาพที่ 1	กรอบแนวคิด	6

ผลการดำเนินงาน

การศึกษาระบบนิเวศเกษตร
กรณีศึกษาอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
ปี 2543 - 2545

โดย

จิระ อະสุรินทร์
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4
กรมวิชาการเกษตร

การศึกษาระบบนิเวศเกษตร กรณีศึกษาอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
จิระ อະสุรินทร์ **ชาญชัย อ่อนสอาด**
ฝ่ายพัฒนาการผลิตพืช **สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4**

บทคัดย่อ

การศึกษาระบบนิเวศเกษตร อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของอำเภอภูสิงห์ 2) เพื่อศึกษาสภาพด้านการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร วิธีการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลทั่วไป ทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของอำเภอภูสิงห์ การศึกษาครั้งนี้ ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก แล้วให้ข้อมูลเชิงคุณภาพบรรยายประกอบเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในเนื้อหา โดยการสังเกตการณ์ และสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากผลการทดสอบและพัฒนาของโครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากนั้นนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ เรียบเรียง วิเคราะห์ จากผลการศึกษามีดังนี้คือ

อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ทั้งหมด 587,566 ไร่ สภาพพื้นที่ทางด้านทิศใต้เป็นภูเขา ซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย พื้นที่ที่มีความลาดชัน และลูกคลื่นลอนตื้น บริเวณราบลุ่มจะอยู่ทางตอนเหนือ แหล่งน้ำมีทั้งแหล่งน้ำตามธรรมชาติและอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้น สภาพภูมิอากาศ แบบมรสุมเขตร้อน แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,190.6 มิลลิเมตร ต่อปี ลักษณะดินมี 10 กลุ่มชุดดิน คือ กลุ่มชุดดินที่ 17 22 24 35 40 41 44 49 61 62 พื้นที่ทำการเกษตร 106,280 ไร่ เป็นพื้นที่นา 66,957 ไร่ พืชไร่ 30,154 ไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้น 5,671 ไร่ พืชผัก 1,224 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว มันสำปะหลัง ปอแก้ว ถั่วลิสง ปัญหาทางการเกษตรที่เป็นปัญหาสำคัญคือ ปัญหาราคาผลผลิตไม่แน่นอน ไม่มีตลาดกลางรับซื้อผลผลิต ขาดแคลนแรงงาน ขาดแหล่งเงินทุน

การศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลทางกายภาพ คือ ข้อมูลดินเป็นหลัก ข้อมูลแหล่งน้ำ และปริมาณน้ำฝน ผลการศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการผลิตพืช ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของพืชแต่ละชนิด โดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปพัฒนาและปรับใช้ คือ เทคโนโลยีการปลูกข้าว เทคโนโลยีการปลูกมันสำปะหลัง เทคโนโลยีการปลูกปอแก้ว ซึ่งเทคโนโลยีต่างๆ เหล่านี้ได้ทดสอบในพื้นที่ของโครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ผลการทดสอบสามารถที่จะนำไปขยายผลหรือแนะนำและส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีของเกษตรกรต่อไป

คำนำ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎร ที่กิ่งอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 และมีพระราชดำริกับข้าราชการที่เฝ้ารับเสด็จ สรุปความว่า ให้ส่วนราชการต่างๆ ร่วมกันพิจารณาจัดตั้งศูนย์พัฒนาการเกษตร แบบเบ็ดเสร็จ เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ ซึ่งประกอบอาชีพทำนาไม่ได้ผล ในลักษณะเช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในบริเวณพื้นที่บ้านตะแบง หมู่ที่ 9 ตำบลห้วยติ๊กชู กิ่งอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

งานโครงการพิเศษ ฝ่ายพัฒนาการผลิตพืช สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่รับผิดชอบงานโครงการพิเศษ ในเขตพื้นที่ 9 จังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือโครงการหนึ่งในหลายโครงการที่งานโครงการพิเศษ ต้องรับผิดชอบเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางด้านวิชาการ การประสานงาน กับศูนย์วิจัยและสถานีทดลอง ที่ทำการทดลอง และพัฒนาเทคโนโลยีตลอดจนการขยายผลสู่แปลงเกษตรกร เพื่อให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ อันจะได้ทราบแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ซึ่งการที่จะดำเนินการทดสอบและพัฒนา ตลอดจนการขยายผลไปสู่หมู่บ้านบริวารนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด ที่จะต้องทราบข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ในการศึกษาที่จะดำเนินกิจกรรมที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาศักยภาพของพื้นที่เพื่อพัฒนาการผลิตพืช ในเขตของอำเภอภูสิงห์ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์พื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมการปลูกพืช เพื่อที่จะให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทั้งด้านด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการส่งเสริมและสื่อสาร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งประสิทธิภาพในการผลิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเกษตรกรมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับภูมิภาค และระดับชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ของอำเภอภูสิงห์
2. เพื่อศึกษาสภาพด้านการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร

ขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน

หลักการและเหตุผล

งานโครงการพิเศษ ฝ่ายพัฒนาการผลิตพืช สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 มีหน้าที่รับผิดชอบงานโครงการพิเศษ ในเขตรับผิดชอบ 9 จังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตพืชชนิดต่างๆ และระบบเกษตรกรรมให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ปรุสานงานและดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน งบประมาณและติดตามประเมินผล ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือโครงการหนึ่งในหลายโครงการที่งานโครงการพิเศษ ต้องรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม ปรุสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการทดสอบและพัฒนาการผลิตพืชให้มีความเหมาะสมในพื้นที่

การที่จะดำเนินการทดสอบและพัฒนาการผลิตพืช และการที่จะขยายผลสู่หมู่บ้านบริวารรอบศูนย์นั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องทราบข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาระบบนิเวศเกษตรของอำเภอภูสิงห์ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ของเจ้าหน้าที่ทางการเกษตร หรือผู้ที่สนใจ ในการดำเนินกิจกรรมทดสอบและพัฒนาการผลิตพืชแต่ละชนิด ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป

วิธีดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม ของอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

1.1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลที่ตั้ง อาณาเขต พื้นที่ การแบ่งเขตการปกครอง และการคมนาคม รวบรวมข้อมูลจากสำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ ที่ทำการปกครองอำเภอภูสิงห์

1.2 ข้อมูลด้านกายภาพ ประกอบด้วยข้อมูลสภาพภูมิประเทศ ลักษณะดิน หน่วยที่ดิน ปริมาณและการกระจายตัวของฝน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร พื้นที่รับน้ำของโครงการชลประทาน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชแต่ละชนิด ทั้งทางด้านลักษณะดิน ปริมาณความต้องการน้ำ และอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของพืช ได้รวบรวมและศึกษาข้อมูลจาก สำนักงานเกษตรอำเภอภูสิงห์ สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตที่ 4 สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ศูนย์อู่ศุนิยมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการชลประทานจังหวัดศรีสะเกษ กองปฐพีวิทยา และสถาบันวิจัยพืชไร่ สถาบันวิจัยข้าว สถาบันวิจัยพืชสวน สถาบันวิจัยหม่อนไหม สถาบันวิจัยยาง และสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร

1.3 ข้อมูลด้านชีวภาพ ประกอบด้วยพื้นที่และการใช้ประโยชน์ ชนิดของพืช ในอำเภอภูสิงห์ พื้นที่ปลูก ผลผลิตเฉลี่ยของแต่ละตำบล พันธุ์ที่ใช้ตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตพืชแต่ละชนิดที่เกษตรกร

ปฏิบัติ และระบบการปลูกพืชของเกษตรกร รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเกษตรอำเภออุทุมพรพิสัย สำนักงานป่าไม้จังหวัดศรีสะเกษ และข้อมูลจากการสำรวจและสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกร ผู้นำชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของทางราชการในพื้นที่

1.4 **ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม** ประกอบด้วย ประชากร อาชีพ พื้นที่ถือครองการเกษตร แหล่งเงินทุน สถาบันทางการเกษตร แรงงาน การตลาดและวิธีการตลาดของสินค้าเกษตร รายได้และรายจ่ายของประชากร รวบรวมและศึกษาข้อมูลจาก สำนักงานพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเกษตรอำเภออุทุมพรพิสัย สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภออุทุมพรพิสัย สำนักงานสหกรณ์จังหวัดศรีสะเกษ และจากการสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกร และผู้นำชุมชนในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมได้ตามขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาการปลูกพืช ของเกษตรกรตลอดจนปัญหาอุปสรรคและการจัดทำทางเลือก ให้ความเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษาระบบนิเวศเกษตร และข้อเสนอแนะ

ผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคมของอำเภออุทุมพรพิสัย ผลการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา

อำเภออุทุมพรพิสัยเป็นอำเภอหนึ่งใน 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอของจังหวัดศรีสะเกษ เดิมขึ้นการปกครอง อยู่อำเภออุทุมพรพิสัย แต่เนื่องจากอำเภออุทุมพรพิสัยมีพื้นที่กว้าง การปกครองดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนทำได้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนตามบริเวณแนวชายแดนไทย - กัมพูชา จะต้องเดินทางไปมาติดต่อกันกับอำเภออุทุมพรพิสัย ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร การสัญจรไปมาไม่สะดวก ประชาชนที่เดินทางไปมาติดต่อราชการที่อำเภออุทุมพรพิสัยได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพถนนไม่ดีเท่าที่ควร ยิ่งเป็นฤดูฝนแล้วยิ่งลำบากมากประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

ต่อมาทางสภาตำบลห้วยติ๊กชู ตำบลโคกตาล ตำบลละลม ตำบลห้วยตามอญ ตำบลคงรัก และตำบลตะเคียนรามได้ประชุมพิจารณาร่วมกัน มีมติให้ขออนุมัติตั้งกิ่งอำเภอขึ้น ให้ชื่อว่ากิ่งอำเภออุทุมพรพิสัย ให้ตั้งที่ทำการอยู่ที่บ้านตะแบง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยติ๊กชู เพราะเป็นศูนย์กลางของทุกตำบล ถนนเชื่อมโยงติดต่อกับทุกตำบลได้ จึงเสนอเรื่องไปยังกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ออกประกาศของกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2533 โดยแยกการปกครองออกจากอำเภออุทุมพรพิสัย มีตำบลในเขตการปกครอง 7 ตำบล คือ ตำบลละลม ตำบลโคกตาล ตำบลห้วยตามอญ ตำบลไพรพัฒนา ตำบลตะเคียนราม ตำบลห้วยติ๊กชู

และตำบลดงรัก ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2534 เป็นต้นไป โดยมีที่ว่าการอำเภอ ตั้งอยู่ที่บ้าน ตะแบง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยติ๊กชู กิ่งอำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอรุชชี่บุรี จังหวัดศรีสะเกษ

อำเภอกุฉินารายณ์ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ ตามพระราชกฤษฎีกาตั้งอำเภอกุฉินารายณ์ พ.ศ. 2538 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 112 ตอนที่ 32 ก. ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2538 โดยมีผล บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2538

อำเภอกุฉินารายณ์ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เชื่อว่าเคยเป็นแหล่งชุมชน ที่เจริญรุ่งเรืองมาก่อน โดย พิจารณาจากการค้นพบเครื่องมือ เครื่องใช้สมัยโบราณ เช่นหม้อ ไห กระปุก ถ้วยชาม พระพุทธรูปใน บริเวณพนมสิงห์ หรือกุฉินารายณ์ บ้านศาลา หมู่ที่ 4 ตำบลโคกตาล อำเภอกุฉินารายณ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษ ที่เชื่อว่าจังหวัดศรีสะเกษเคยเป็นแหล่งชุมชนที่มีอารยธรรมที่รุ่งเรืองมา ก่อนและเป็นที่อยู่อาศัยของชนชาติสยามส่วนหนึ่ง และชนชาติขอมส่วนหนึ่ง ที่ได้ตั้งรกรากทำมาหากินบนผืน แผ่นดินนี้มาเป็นเวลานานแล้ว ประชาชนของอำเภอกุฉินารายณ์มีทั้งผู้ที่อาศัยในบริเวณนี้มาก่อนแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเชื้อสายเขมร ใช้ภาษาเขมรและประชาชนที่อพยพมาจากที่อื่น จากจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ และ อุบลราชธานี มักใช้ภาษาลาวและส่วย

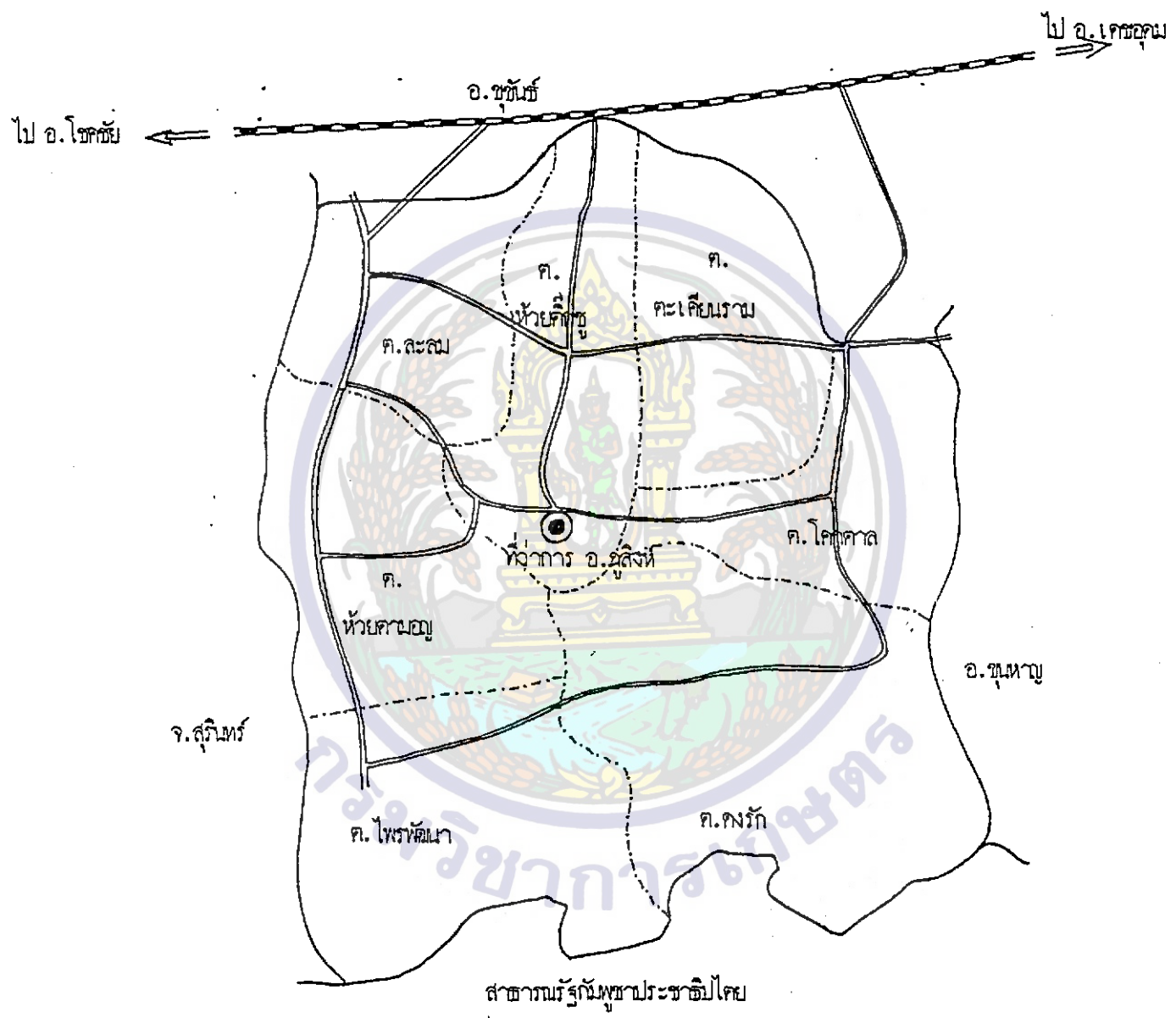
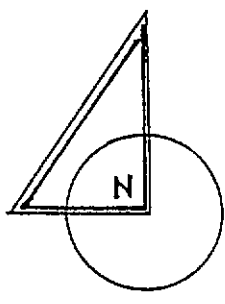
2. สภาพทั่วไป

2.1 ตั้ง ขนาดและอาณาเขต

อำเภอกุฉินารายณ์ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดศรีสะเกษ (ภาพที่ 1) อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 20 ลิปดา - 14 องศา 35 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 104 องศา - 104 องศา 5 ลิปดาตะวันออก ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ ระยะทางประมาณ 77 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 940.10 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 587,566 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ดังนี้ (ภาพที่ 3)

ทิศเหนือ	ติดกับอำเภอรุชชี่บุรี จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศใต้	ติดกับสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย
ทิศตะวันออก	ติดกับอำเภอรุชชี่บุรี จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดกับอำเภอสังขะ และอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

2.2 การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 7 ตำบล 83 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล 7 แห่ง แนวชายแดนไทย-กัมพูชา ของพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ มีระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร ตามแนวตะวันออก- ตะวันตก มีช่องทางเข้าออกที่สำคัญคือช่องชะง่า อยู่ในเขตบ้านแซร์ปรี ตำบลไพรพัฒนา สถานการณ์ตาม แนวชายแดนทั่วไปอยู่ในสภาพปกติไม่มีเหตุการณ์รุนแรงแต่อย่างใด

- ==== ถนน
- ขอบเขตตำบล

ภาพที่ 3 แผนที่อำเภออุ้มสิงห์ แสดงที่ตั้งอำเภอ ขอบเขตตำบล และเส้นทางคมนาคม
 ที่มา ผังอำเภออุ้มสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย 2537

2.3 การคมนาคม อำเภอภูสิงห์มีเส้นทางคมนาคมที่ติดต่อได้กับกรุงเทพมหานครและจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งตำบลต่างๆ ภายในท้องที่อำเภอภูสิงห์ โดยทางรถยนต์ เส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้าน - ตำบล - อำเภอ มีทั้งถนนลูกรังและถนนลาดยาง เส้นทางที่สำคัญมี 12 สาย ดังนี้

1. ถนนสายบ้านนกยูง - บ้านตะแบง ถนนลาดยางระยะทาง 12 กิโลเมตร
2. ถนนสายสี่แยกนิคม ปรีอใหญ่ - บ้านนาตราว ถนนลาดยาง ระยะทาง 26 กิโลเมตร
3. ถนนสายละลม - บ้านกันทรอม ระยะทางผ่านเขตอำเภอภูสิงห์ 26 กิโลเมตร ลาดยางแล้วบางส่วน
4. ถนนสายบ้านห้วยตามอญ - บ้านเรื่อทอง ถนนลูกรังระยะทาง 18 กิโลเมตร
5. ถนนสายบ้านนาตราว - บ้านไพรพัฒนา ถนนลาดยางระยะทาง 18 กิโลเมตร
6. ถนนสายละลม - บ้านแซร์ไพร ถนนลาดยาง ระยะทาง 25 กิโลเมตร
7. ถนนบ้านโนนสวรรค์ - บ้านโคกตาล ถนนลูกรัง ระยะทาง 6 กิโลเมตร
8. ถนนสายบ้านอวอย - บ้านละลม ถนนลาดยาง ระยะทาง 5 กิโลเมตร
9. ถนนสายบ้านโกแดง - บ้านโพธิ์ทอง ถนนลูกรัง ระยะทาง 6 กิโลเมตร
10. ถนนสายบ้านนาตำบล - ช่องสง่า ระยะทาง 17 กิโลเมตร
11. การคมนาคมโดยทางรถยนต์ เพื่อเดินทางไปกรุงเทพมหานคร เส้นทางจากอำเภอภูสิงห์ - บ้านนกยูง ระยะทาง 12 กิโลเมตร จะบรรจบ ทางหลวงหมายเลข 24 สายโชคชัย - เดชอุดม ทางสายนี้ผ่านอำเภอปราสาท นางรอง โชคชัย สีคิ้ว กรุงเทพมหานคร รวมระยะทาง 558 กิโลเมตร
12. การคมนาคมโดยทางรถยนต์จากจังหวัดศรีสะเกษไปยังอำเภอภูสิงห์ ใช้เส้นทางทางหลวงหมายเลข 20 สายศรีสะเกษ ผ่านอำเภอขุขันธ์ ไปบรรจบกับทางหลวงหมายเลข 24 สายโชคชัยเดชอุดม แล้วเลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 24 ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าอำเภอภูสิงห์ รวมระยะทางจากจังหวัดศรีสะเกษถึงอำเภอภูสิงห์ 77 กิโลเมตร

3. สภาพทางกายภาพ

3.1 สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของอำเภอภูสิงห์ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูง ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาและเทือกเขา ปกคลุมด้วยป่าเบญจพรรณ ลึกลงไปทางทิศใต้เป็นป่าดงดิบชื้น จนจดเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยบริเวณที่เป็นภูเขาสูงและมีป่าทึบมาก มีความอุดมสมบูรณ์เป็นต้นน้ำลำธารที่สำคัญของอำเภอภูสิงห์และของจังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะพื้นที่จะลาดเอียงลงมาทางด้านทิศเหนือของอำเภอ ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล 164 - 600 เมตร

สภาพภูมิประเทศของอำเภอภูสิงห์ แบ่งได้ตามลักษณะการเกิดดังนี้

- บริเวณที่ราบลุ่ม อยู่ทางตอนเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำนา ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทรายมีระดับความสูงจากน้ำทะเลตั้งแต่ 164 - 171 เมตร

- บริเวณที่ราบขั้นบันได (Terrace) ประกอบด้วยที่ราบขั้นบันไดขั้นต่ำถึงสูง ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นลูกคลื่นลอนตื้นค่อนข้างชันและที่ราบลุ่ม ใช้ทำนาและปลูกพืชไร่ลักษณะดินเป็นทรายปนร่วนหรือทราย สูงจากระดับน้ำทะเล 164 - 171 เมตร

- บริเวณที่ราบค่อนข้างลาดชัน ซึ่งถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย รวมทั้งส่วนที่เป็นเชิงเขาและส่วนที่เป็นภูเขา บริเวณนี้จะอยู่ที่ราบขั้นบันไดไปทางใต้ บริเวณเชิงเขาดินจะเกิดจากการสลายตัวของหินทราย ดินต้นเนื้อดินร่วนปนทราย หรือทราย บริเวณเทือกเขามีความลาดเทของพื้นที่ค่อนข้างสูง ดินส่วนใหญ่เป็นดินทรายที่เกิดจากหินทราย โดยจัดรวมเป็นดินภูเขาเชิงซ้อน (Slope Complex Soils)

3.2 ลักษณะดิน ดินที่พบในอำเภออุบลราชธานีพบชุดดิน 10 หน่วย กระจายตามตำบลต่างๆ ประกอบด้วยหน่วยแผนที่ที่ 17 22 24 35 40 41 44 49 61 62 (ภาพที่ 4) แต่ที่พบมากที่สุด มี 3 กลุ่มชุดดินดังต่อไปนี้

- หน่วยแผนที่ที่ 17

หน่วยแผนที่นี้เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินปนเป็นพวกดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียวมีสีน้ำตาลอ่อนถึงสีเทา พบจุดประพอกสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดงปะปนบางแห่ง อาจพบศิลาแลงอ่อนหรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึกมาก ส่วนใหญ่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยแผนที่นี้ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและมีเนื้อดินปนค่อนข้างเป็นทราย

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกพืชไร่ หรือไม้ยืนต้น แต่มีปัญหาเรื่องการแช้งของน้ำ

- หน่วยแผนที่ที่ 22

หน่วยแผนที่นี้เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อที่ดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน สีพื้นเป็นสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลือง หรือสีเหลืองปนน้ำตาล และอาจจะพบศิลาอ่อนในดินชั้นล่างมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดจัดมาก ค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยแผนที่นี้ได้แก่ ดินค่อนข้างเป็นทราย มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ในฤดูฝนใช้ปลูกข้าว บางแห่งยังคงสภาพเป็นป่าอยู่ หรือใช้ปลูกไม้ยืนต้น แต่ก็มีปัญหาเรื่องการแช้งของน้ำในช่วงฤดูฝน

ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ชุดดินน้ำกระจาย ชุดดินสีทน ชุดดินสีทรายเป็น และชุดดินชัยภูมิ

แผนที่กลุ่มชุดดิน อ.กุฉินท์ จ.ศรีสะเกษ

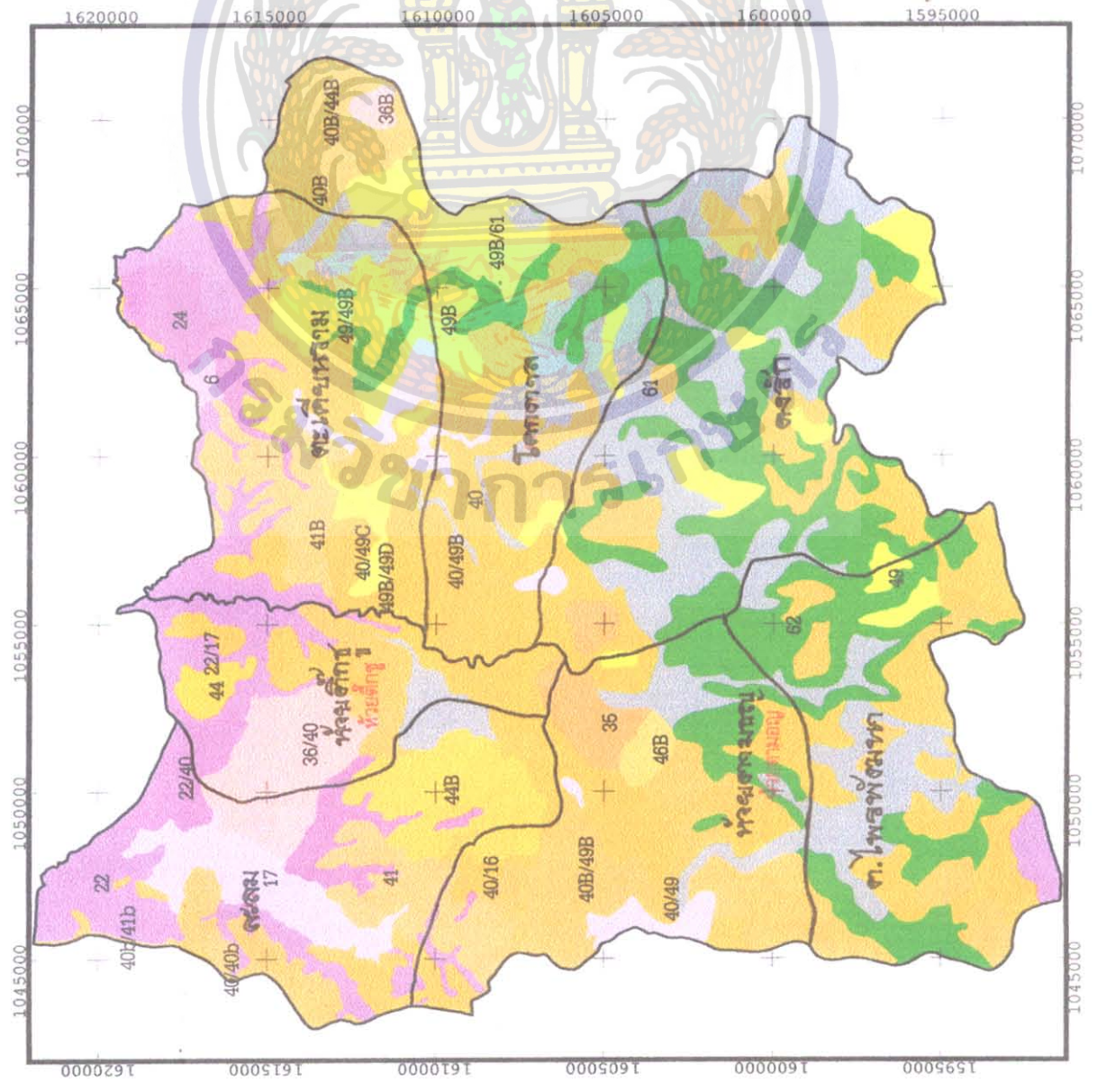
คำอธิบายหน่วยแผนที่

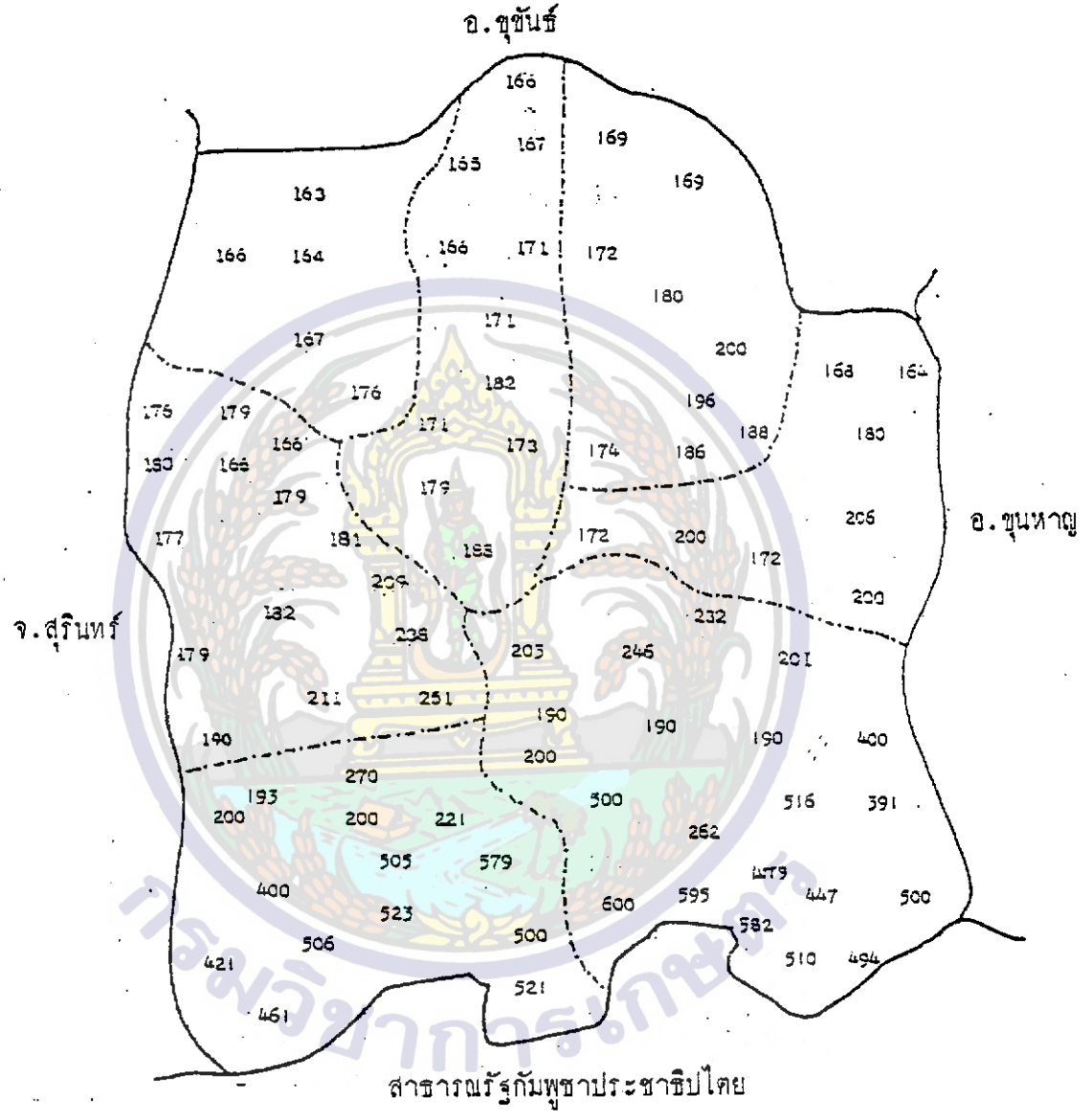
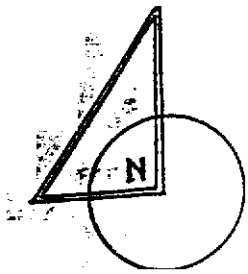
- กลุ่มชุดดินที่_17
- กลุ่มชุดดินที่_22
- กลุ่มชุดดินที่_22/17
- กลุ่มชุดดินที่_22/40
- กลุ่มชุดดินที่_24
- กลุ่มชุดดินที่_35
- กลุ่มชุดดินที่_36/40
- กลุ่มชุดดินที่_36B
- กลุ่มชุดดินที่_40
- กลุ่มชุดดินที่_40/16
- กลุ่มชุดดินที่_40/40B
- กลุ่มชุดดินที่_40/49
- กลุ่มชุดดินที่_40/49B
- กลุ่มชุดดินที่_40/49C
- กลุ่มชุดดินที่_40B
- กลุ่มชุดดินที่_40B/41B
- กลุ่มชุดดินที่_40B/44B
- กลุ่มชุดดินที่_40B/48B
- กลุ่มชุดดินที่_41
- กลุ่มชุดดินที่_41B
- กลุ่มชุดดินที่_44
- กลุ่มชุดดินที่_44B

ระบบฐานข้อมูลกลุ่มชุดดิน
กรมพัฒนาที่ดิน

มิถุนายน 2542

ภาพที่ 5 แสดงระดับความสูงของพื้นที่จากระดับน้ำทะเล (เมตร)
 ที่มา ดัดแปลงจากแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หน่วยแผนที่ที่ 40

หน่วยแผนที่นี้เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย สีดินเป็นสีน้ำตาลอ่อน สีเหลืองหรือสีแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือเกิดจากการสลายตัวของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดจัดมาก มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยแผนที่นี้ ได้แก่ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายพืชที่ปลูกมีโอกาสดีต่อการขาดแคลนน้ำได้ง่าย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ง่าย

3.3 แหล่งน้ำ

3.3.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ ที่มีความสำคัญต่อกิจกรรมทางการเกษตรของอำเภอภูสิงห์ ลำน้ำหลักที่สำคัญเกิดจากลำห้วยต่างๆ ได้แก่ (ภาพที่ 6)

- ห้วยลำราญ เป็นลำน้ำหลักอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอภูสิงห์ เป็นลำน้ำที่กั้นระหว่างอำเภอภูสิงห์กับอำเภอบัวเขต อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ เกิดจากเทือกเขาพนมดงรัก ไหลจากทางทิศใต้ไปทางทิศเหนือ มีลำน้ำสาขา 7 สายคือ ห้วยตามอญ ห้วยจะแล ห้วยชะยุ่ง ห้วยชะนี ห้วยลันตะห้วยโศตาลัด ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล 21 หมู่บ้าน แล้วไหลผ่านอำเภอปรางค์กู่ เข้าสู่อำเภอเมืองแล้วไหลลงสู่น้ำมูลที่บ้านโพธิ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

- ห้วยตึกฐ เป็นลำน้ำหลักซึ่งไหลผ่านกึ่งกลางอำเภอภูสิงห์ ต้นกำเนิดจากเทือกเขาพนมดงรักอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอภูสิงห์ ลำน้ำสาขาประกอบไปด้วย ห้วยสละ ห้วยสวาย ห้วยโศเตลา ห้วยละเวีย ห้วยกระโดน และห้วยกระโหงก ครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล 21 หมู่บ้าน ยกเว้นตำบลดงรัก

- ห้วยศาลา ต้นน้ำกำเนิดอยู่ในเขตภูเขาพนมกบาลสะตั้ง อยู่ทางทิศใต้บ้านนาตราว ตำบลดงรัก มีห้วยสาขา 4 สาย คือ ห้วยโศตาลัด ห้วยโศแก้ว ห้วยตึงตาเอ็ม ห้วยโศเตลา ซึ่งไหลมาบรรจบกับห้วยศาลาทางด้านทิศเหนือบ้านนาตราว ลำน้ำส่วนใหญ่เป็นลำน้ำขนาดเล็กและตื้นเขิน จึงได้สร้างอ่างเก็บน้ำห้วยศาลาขึ้น ทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอดปี ลุ่มน้ำห้วยศาลาครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลดงรัก ตำบลโคกตาล ตำบลตะเคียนราม รวม 11 หมู่บ้าน

3.3.2 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญเพื่อการเกษตรของอำเภอภูสิงห์ ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดกลาง อยู่ในความดูแลของโครงการชลประทานจังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานชลประทานที่ 6 ได้แก่

- อ่างเก็บน้ำห้วยศาลา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านศาลา ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2532 ขนาดความจุ 31 ล้านลูกบาศก์เมตรมีพื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น 24,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่

ตำบลดงรัก ตำบลโคกตาล และ ตำบลตะเคียนราม ความยาวของสันเขื่อน 1,950 เมตร ศักยภาพน้ำที่ใช้ปลูกพืชในฤดูแล้ง โดยเฉลี่ย 25 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถนำน้ำมาใช้ในการเกษตรได้ตลอดปี

- อ่างเก็บน้ำห้วยสำราญ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านแซร์ไปร์ ตำบลโพธิ์พัฒนา อำเภอภูสิงห์ สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2538 ขนาดความจุ 12.35 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทานทั้งสิ้น 7,500 ไร่ สามารถนำน้ำมาใช้ในการเกษตรได้ตลอดปี

- อ่างเก็บน้ำห้วยตึกชู ตั้งอยู่ที่บ้านตะแบง ตำบลห้วยตึกชู สร้างเสร็จ พ.ศ. 2538 ขนาดความจุน้ำ 35 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นอ่างเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค และเพื่อการเกษตรและการทำประมงหมู่บ้าน

3.4 ลักษณะภูมิอากาศ

- ฤดูกาล ฤดูกาลของอำเภอภูสิงห์ อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ซึ่งเป็นลมพัดประจำตามฤดูกาล คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออกได้ 3 ฤดูคือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

- ปริมาณน้ำฝนและการกระจายตัวของฝน อำเภอภูสิงห์ ฤดูฝนจะเริ่มกลางเดือนพฤษภาคม แต่ในบางพื้นที่จะมีฝนตกตั้งแต่เดือนมีนาคม ปริมาณฝนจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่จะทิ้งช่วงในเดือนกรกฎาคม จากนั้นจะตกหนักในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน ปริมาณน้ำฝนที่วัดได้ในคาบ 10 ปี (ปี 2535 - 2544) มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,190.4 มิลลิเมตรต่อปี และจำนวนวันที่มีฝนตกเฉลี่ย 93.2 วันต่อปี

4. ข้อมูลด้านชีวภาพ

4.1 พื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 587,566 ไร่ แยกเป็นดังนี้

พื้นที่ถือครองการเกษตร	106,280	ไร่
พื้นที่ป่าไม้	309,542	ไร่
พื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้จำแนก	171,744	ไร่
พื้นที่ถือครองการเกษตร รวมทั้งสิ้น	106,280	ไร่ แยกออกได้ดังนี้
พื้นที่นา	66,957	ไร่
พื้นที่พืชไร่	30,154	ไร่
พื้นที่ไม้ผลไม้ยืนต้น	5,671	ไร่
พื้นที่ปลูกผักและไม้ดอกไม้ประดับ	1,224	ไร่
พื้นที่อื่น ๆ	2,274	ไร่

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณน้ำฝนรายปี / จำนวนวันฝนตก ของอำเภอภูสิงห์ ในรอบ 10 ปี
(พ.ศ. 2535-2544)

ปี พ.ศ.	ปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร)	จำนวนวันฝนตก (วัน)
2535	1316.7	84
2536	1251.7	90
2537	972.2	91
2538	1207.6	90
2539	1485.6	104
2540	1088.0	82
2541	1101.8	97
2542	979.8	92
2543	1413.8	104
2544	1086.3	98
รวม	1,1903.50	932
เฉลี่ย	1,190.35	93.2

ที่มา : ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2545)

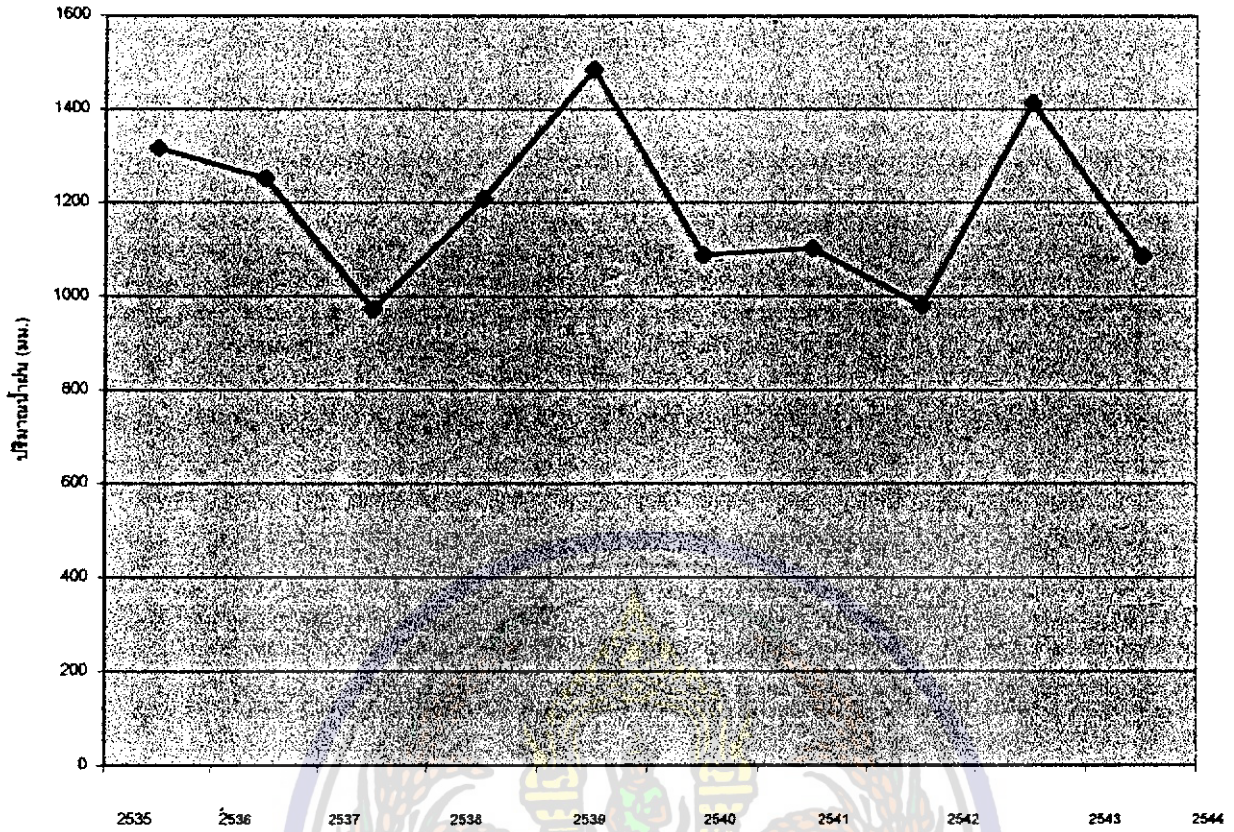
ตารางที่ 2 แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือน ในรอบ 10 ปี (2535 -2544)

เดือน	ม.ค	ก.พ.	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ปริมาณน้ำ ฝน(ม.ม.)	4.9	9.6	31.7	93.1	138.6	130.6	169.6	219.9	214.1	125.6	39.4	83.9

รวม = 1,288 มิลลิเมตร เฉลี่ย = 107.3 มิลลิเมตร

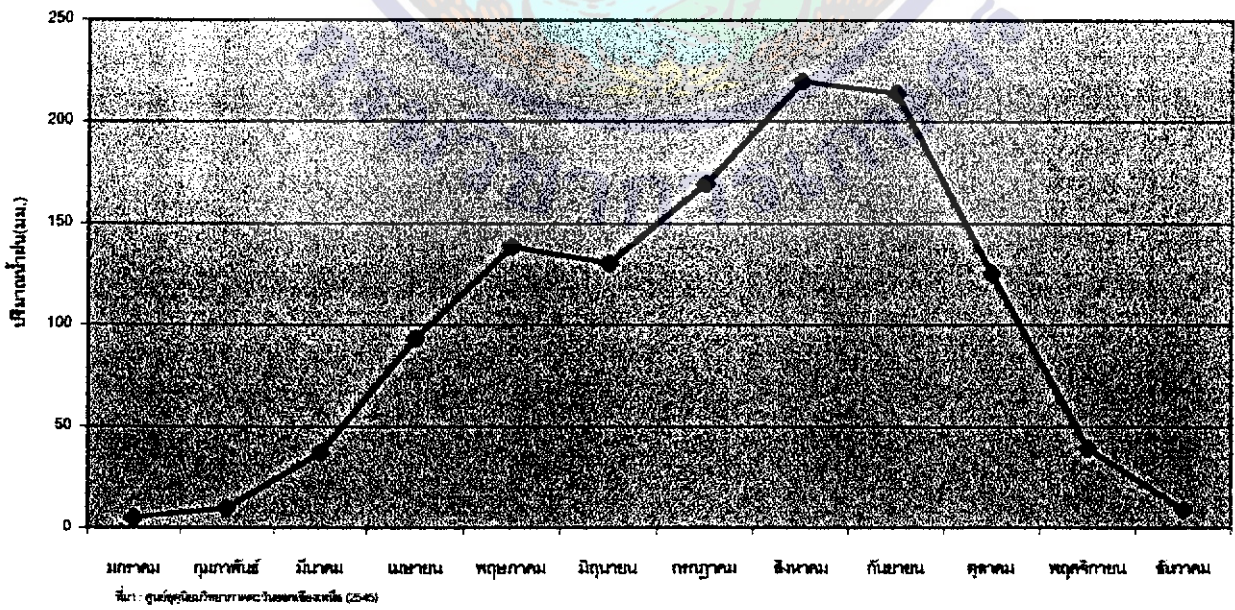
ที่มา : ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2545)

ภาพที่ 7 แสดงปริมาณน้ำฝนรายปีของอำเภออุ้งสิงห์ในรอบ 10 ปี (พ.ศ. 2535-2544)

ที่มา ศูนย์ศูนย์นิคมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2545

ภาพที่ 8 แสดงปริมาณน้ำฝนรายเดือนของอำเภออุ้งสิงห์ในรอบ 10 ปี (พ.ศ. 2535-2544)

ที่มา: ศูนย์ศูนย์นิคมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2545)

ภาพที่ 9 แสดงพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร อำเภออุ้มผาง

ที่มา: สำนักงานการเกษตรอำเภออุ้มผาง
2544

กรมวิชาการเกษตร

พื้นที่ป่าไม้ อำเภอภูสิงห์ มีพื้นที่ป่าไม้ที่ได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติไปแล้ว จำนวน 1 ป่า เนื้อที่ 30,9542 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52 ของเนื้อที่อำเภอ

พื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้จำแนก ได้แก่ พื้นที่ที่อยู่นอกเหนือจากพื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือจากการใช้ประโยชน์ เพื่อการเกษตรพบว่ามีอยู่ประมาณ 171,744 ไร่

4.2 การผลิตพืช

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอภูสิงห์ ได้แก่ ข้าว ปอแก้ว และมันสำปะหลัง ซึ่งมีสภาพการผลิตตามลักษณะสภาพพื้นที่ แบ่งออกได้ดังนี้

(1) ข้าว อำเภอภูสิงห์ มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งสิ้น 66,957 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 63.0 ของพื้นที่การเกษตร เกษตรกรปลูกข้าวทั้งสิ้น 7,638 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 86.45 ของครัวเรือนเกษตรกร โดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 11 ไร่ (ภาพที่ 10)

(2) มันสำปะหลัง พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของ อำเภอภูสิงห์ ในปีการเพาะปลูก 2543/44 มีพื้นที่ปลูก 14,321 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 2,097 กก./ไร่ (ภาพที่ 11)

(3) ปอแก้ว มีปลูกกระจายอยู่ทั่วไปทุกตำบลของ อำเภอภูสิงห์ ในปีการเพาะปลูก 2543/2544 มีพื้นที่ปลูก 4,681 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 294 กก./ไร่ (ภาพที่ 12)

(4) ถั่วลิสง ในปีการเพาะปลูก 2543/44 ของอำเภอภูสิงห์ มีพื้นที่ปลูก 876 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 250 กิโลกรัม มีปลูกกระจายเกือบทั่วทุกตำบล การปลูกถั่วลิสงมีทั้งปลูกในฤดูฝนและฤดูแล้ง ถ้าปลูกในฤดูฝนจะปลูกในสภาพไร่ ส่วนการปลูกในฤดูแล้ง จะมี 2 ลักษณะคือ การปลูกถั่วลิสงในพื้นที่นาโดยอาศัยน้ำชลประทาน และอีกรูปแบบหนึ่งคือ ปลูกหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้วโดยอาศัยความชื้นในดิน ปัญหาที่พบ คือ ถั่วเมล็ดลีบ และขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี

(5) การปลูกไม้ผล เกษตรกรส่วนใหญ่ในเขตอำเภอภูสิงห์ จะไม่นิยมปลูกไม้ผลเป็นแปลงใหญ่ แต่จะปลูกตามบริเวณขอบสระน้ำ และบริเวณที่หักอาศัย ไม้ผลที่ปลูก คือ มะม่วง ขนุน น้อยหน่า มะขามหวาน ฝรั่ง เป็นต้น เกษตรกรจะปลูกไว้เพื่อบริโภค ส่วนที่เหลือก็จำหน่ายภายในหมู่บ้าน และพ่อค้ามารับซื้อที่แปลง ปัญหาที่พบ คือ เกษตรกรยังขาดความรู้ในการจัดการสวนไม้ผล และการแปรรูปผลผลิต

(6) ระบบการปลูกพืช การทำการเกษตรของเกษตรกรอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งตามสภาพพื้นที่ เป็นที่นาและที่ไร่ โดยในสภาพไร่ส่วนใหญ่เป็นการปลูกพืชเดี่ยว เช่น มันสำปะหลัง ปอแก้ว และถั่วลิสง ในช่วงต้นฤดูฝน ส่วนในสภาพนาที่มีการปลูกข้าวเป็นพืชหลักในฤดูฝน และมีการปลูกพืชหลังนาได้แก่ ถั่วลิสง ข้าวโพดฝักสด แตงกวา แตงโม และพืชผักสวนครัวไปจนถึงช่วงขาดน้ำในฤดูแล้ง ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกในเขตที่มีการชลประทาน น้ำตามลำห้วย และปอเก็บกักน้ำ ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการปลูกพืชจะปลูกในพื้นที่ไม่มากนัก

4.3 ระบบการเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากสภาพพื้นที่ของอำเภอภูสิงห์ เป็นที่ราบสูงและพื้นที่ภูเขา การเลี้ยงสัตว์จึงน่าจะเป็นอาชีพหนึ่งที่น่าจะส่งเสริม ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ก็มีการเลี้ยงโคเนื้อ โดยอาศัยทุ่ง

หญ้าตามธรรมชาติ สัตว์ปีกจำพวก เป็ด ไก่ ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อการบริโภค ส่วนโคเนื้อ และสุกรเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมของครอบครัว

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร คือ เกษตรกรขาดแคลนพันธุ์สัตว์ที่มีศักยภาพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เช่น พันธุ์โค เกษตรกรขาดความรู้ที่ถูกต้องในด้านการเลี้ยงสัตว์ และการดูแลสุขภาพสัตว์เบื้องต้น ทำให้สัตว์อ่อนแอไม่ต้านทานต่อโรค และมีการเจริญเติบโตช้า เกษตรกรขาดโรงเรียนที่ถูกสุขลักษณะ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ ตลอดจนต้นทุนในการผลิตสูงไม่คุ้มกับการลงทุนที่เกษตรกรจะทำเป็นฟาร์มขนาดใหญ่

4.4 การประมง การทำการประมงของเกษตรกรอำเภอภูสิงห์ แบ่งออก เป็น 2 ประเภทคือ

(1) การประมงตามแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำสาธารณะต่าง ๆ หรือตามหนองคลองบึง ที่มีอยู่ภายในหมู่บ้าน หรือตำบล ปลาที่จับได้จะเป็นปลาตามธรรมชาติ และหน่วยงานทางราชการ หรือ ชุมชนนำมาปล่อย ได้แก่ ปลาช่อน ปลาดุก ปลาหมอ ปลาตะเพียน เป็นต้น

(2) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ส่วนมากเกษตรกรจะเลี้ยงในบ่อ และนาข้าวในช่วงฤดูฝน ปลาที่เลี้ยงได้แก่ ปลานิล ปลาไน ปลาตะเพียน ปลายี่สก และปลานวลจันทร์

เกษตรกรที่เลี้ยงปลาในเขตอำเภอภูสิงห์ จะมีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุน คือสำนักงานประมงจังหวัดศรีสะเกษ ให้การสนับสนุนพันธุ์ปลา และงานวิชาการด้านการประมงที่ดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นอกจากนั้นเกษตรกรยังจัดหาซื้อพันธุ์เองจากฟาร์มเอกชน และจากพ่อค้าเร่

ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงปลา พบว่า เกษตรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการเลี้ยงปลา โดยเฉพาะการให้อาหารปลาเกษตรกรยังขาดการจัดการและการดูแลที่ดีทำให้ปลาไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร สำหรับการเลี้ยงปลานั้นจุดประสงค์หลักของเกษตรกร คือการเลี้ยงไว้ เพื่อการบริโภคในครัวเรือน

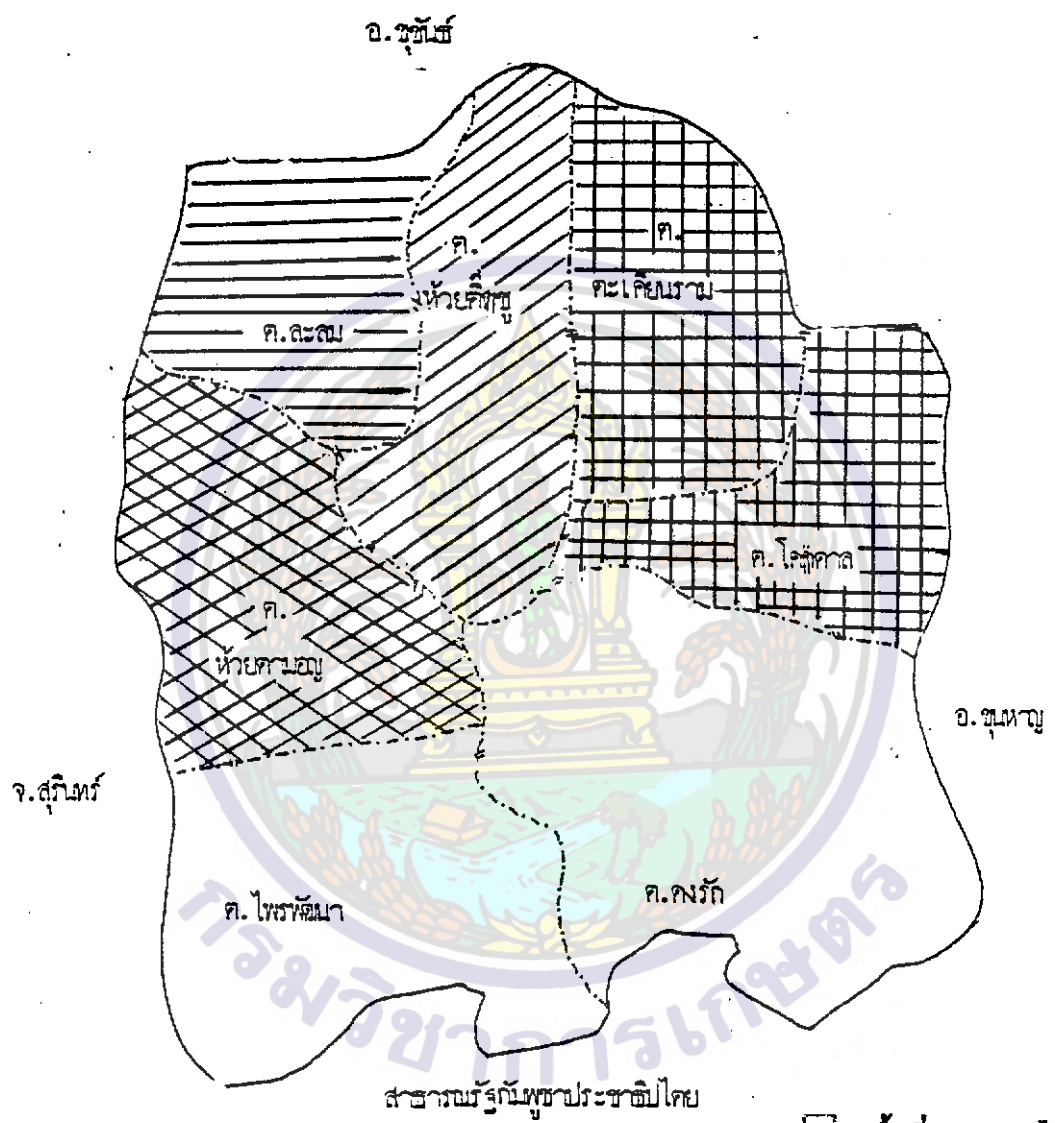
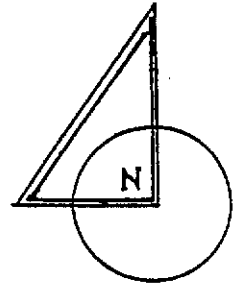
5. ข้อมูลด้านสังคมและเศรษฐกิจ

5.1 ประชากร อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีประชากรทั้งสิ้น 42,835 คน (2544) มีจำนวนครัวเรือน 8,834 ครัวเรือน ตำบลที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด คือ ตำบลห้วยดึกข์ จำนวน 9,148 คน ประชากรน้อยที่สุด คือ ตำบล ดงรัก 4,435 คน อัตราความหนาแน่นของประชากรอำเภอภูสิงห์ เฉลี่ย 19 คนต่อตารางกิโลเมตร (ภาพที่ 13)

5.2 แหล่งเงินทุนและต้นทุนการผลิต

- แหล่งเงินทุน

ครัวเรือนผู้ถือครองที่ดินทำการเกษตร หรือครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ จะใช้ทุนของตนเองในการผลิตทางการเกษตร อีกส่วนหนึ่ง เป็นครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินเพื่อการเกษตร ซึ่งประเภทของหนี้สินมีทั้งเป็นหนี้เงินกู้ เป็นหนี้สินประเภทสิ่งของ หรืออาจเป็นหนี้ทั้งสองอย่างแหล่งเงินกู้เพื่อการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่

ภาพที่ 10 แสดงพื้นที่การปลูกข้าวของอำเภออุบลราชธานี
 ดัดแปลงจาก : ข้อมูลการปลูกพืช สำนักงานเกษตรอำเภออุบลราชธานี (2544)

- ☐ = พื้นที่ 20,001 ไร่ขึ้นไป
- ▨ = พื้นที่ 15,001 - 20,000 ไร่
- ▧ = พื้นที่ 10,001 - 15,000 ไร่
- ▩ = พื้นที่ 5,001 - 10,000 ไร่
- = พื้นที่ไม่เกิน 5,000 ไร่

ได้จากสินเชื่อการเกษตรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่าในปี 2544 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในอำเภอภูสิงห์ ให้สินเชื่อการเกษตรสำหรับให้เกษตรกรกู้โดยตรงจำนวนทั้งสิ้น 85 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีแหล่งเงินกู้จากสหกรณ์การเกษตร พบว่า ในปี 2544 สหกรณ์ให้เกษตรกรกู้ เป็นเงิน 2,886,144 บาท และ ธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งเงินกู้ธนาคารบออีกด้วย

- ต้นทุนการผลิต

การผลิตทางการเกษตรของอำเภอภูสิงห์ ส่วนมากเป็นการผลิตทางการ กสิกรรม คือ การผลิตพืช ซึ่งโครงสร้างการผลิตพืชของเกษตรกรจะขึ้นอยู่กับพืชเศรษฐกิจเพียงไม่กี่ชนิดที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ปอแก้ว ถั่วลิสง ระบบการผลิตพืชของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นแบบอาศัยธรรมชาติ ซึ่งอาศัยน้ำจากน้ำฝนและความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ การใช้เทคโนโลยี และการลงทุนในเรื่องของปัจจัยการผลิตยังมีน้อย ผลตอบแทนในแต่ละพืชจึงค่อนข้างต่ำ ต้นทุนการผลิตในแต่ละพืชจะถูกใช้มากในเรื่องของค่าแรง ตั้งแต่การเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละขั้นตอนของการผลิตพืชแต่ละชนิด

5.3 แรงงาน

การใช้แรงงานสำหรับประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนมากเป็นแรงงานที่มาจากสมาชิกในครัวเรือน ในฤดูกาลผลิตถ้าแรงงานไม่เพียงพอจะมีการจ้างแรงงานจากคนในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านข้างเคียง ส่วนการอพยพแรงงานนั้นจะมีอยู่ทุกหมู่บ้าน มีทั้งไปทำงานตลอดทั้งปี และบางช่วงเวลา โดยเฉพาะหลังการเก็บเกี่ยวข้าว โดยจะเข้าไปทำงานที่กรุงเทพมหานครและตามจังหวัดใหญ่ๆ ประเภทงานก่อสร้าง และงานบริการ ถึงฤดูกาลทำนาก็จะเดินทางกลับมาดำเนินกิจกรรมของทางการเกษตรหมุนเวียนกันไปในรอบแต่ละปี

5.4 การตลาด

โครงสร้างของตลาดของอำเภอภูสิงห์ แบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

- ตลาดสินค้าเกษตร การซื้อขายสินค้าเกษตรของอำเภอภูสิงห์ นั้นเกษตรกรจะนำผลผลิตมาขายให้แก่พ่อค้ารวมระดับตำบล หรืออำเภอ เพื่อนำไปขายต่อยังตลาดรับซื้อพืชผลชนิดนั้น เช่น ข้าวเปลือก เกษตรกรจะนำข้าวเปลือกมาขายให้แก่พ่อค้ารายย่อย (ยุงฉาง) หรือโรงสีที่ทำการรับซื้ออยู่ทั่วไปในอำเภอ ต่อจากนั้นพ่อค้ายุงฉางจะจำหน่ายข้าวเปลือกให้แก่พ่อค้าโรงสี ซึ่งจะทำการแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเพื่อส่งไปขายต่อยังตลาดกรุงเทพฯ หรือในจังหวัดศรีสะเกษ สำหรับผลผลิตเกษตรชนิดอื่นๆ ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เกษตรกรจะนำผลผลิตเกษตรมาจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางรับซื้อ เพื่อรวบรวมและจัดส่งไปยังตลาดกรุงเทพฯ และในจังหวัดศรีสะเกษ

- ตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่สั่งซื้อจากจังหวัดศรีสะเกษ และอำเภออุษัณห์ ซึ่งจะมีรถยนต์โดยสารประจำหมู่บ้านวิ่งระหว่างอุษัณห์กับหมู่บ้าน และสิ่งของบางอย่าง จะมีพ่อค้านำมาขายอยู่ในเขตหมู่บ้านตะแบง ตำบลห้วยติ๊กชู ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอภูสิงห์ ซึ่งประชากรมีความหนาแน่น โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ต้องอาศัยตลาดชุมชนเหล่านี้ในการซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค

- ตลาดสินค้าอุตสาหกรรมของอำเภอภูสิงห์ ประชากรส่วนใหญ่ ทำงานในภาคเกษตรกรรม ดังนั้น สินค้าอุตสาหกรรมเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องจักรกลการเกษตร จึงยังมีความสำคัญอยู่ เช่น พวกเครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตรต่างๆ

5.5 รายได้และค่าใช้จ่าย

รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในอำเภอภูสิงห์ ปี 2544 มีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 1,212 บาทต่อครัวเรือน และเฉลี่ย 14,546 บาท ต่อครัวเรือน ต่อปี ตำบลที่อยู่ในระดับรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ตำบลตงรัก มีรายได้เฉลี่ย 8,859 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ส่วนรายจ่าย พบว่าครัวเรือนในอำเภอภูสิงห์ มีค่าใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่ออุปโภคและบริโภคซึ่งได้แก่ อาหาร และเครื่องดื่ม ยาสูบ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น ค่าภาษี เงินบริจาค เบี้ยประกัน ดอกเบี้ยเงินกู้

5.6 สถาบันทางการเกษตร

ในปี 2544 พบว่ามีสหกรณ์ในอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ 1 สหกรณ์ คือ สหกรณ์การเกษตร มีสมาชิก 1,149 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้ตามขั้นตอนที่ 1

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านกายภาพ

1.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดแบ่งกลุ่มดินเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ดังได้กล่าวแล้ว เป็นการแบ่งอย่างกว้าง ๆ ไม่ละเอียดมากนัก สามารถใช้วางแผนการปลูกพืชในระดับตำบล ได้ในระดับหนึ่ง ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้จัดรวบรวมข้อมูลดินทั้งประเทศเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยใช้มาตราส่วน 1:50,000 จัดทำโดยอาศัยแผนที่ของกรมแผนที่ทหารเป็นพื้นฐาน โดยจัดกลุ่มดินของจังหวัดต่าง ๆ ว่าประกอบไปด้วยกลุ่มใดบ้าง มีอาณาเขตอยู่ที่ไหนสามารถนำไปใช้ปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หรือมีข้อจำกัดประการใด ต้องมีการปรับปรุงอย่างไร จึงจะสามารถใช้ดินนั้นได้ โดยกรมพัฒนาที่ดินได้แบ่งกลุ่มดินในประเทศไทยออกเป็น 62 หน่วยที่ดิน แต่ในอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ จะพบกลุ่มชุดดินเพียง 10 หน่วยเท่านั้น ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 17 22 24 35 40 41 49 61 62 ในจำนวน 10 กลุ่มชุดดินนี้เมื่อนำมาจัดกลุ่มตามความเหมาะสมในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ แล้ว พบว่า ดินที่เหมาะสมสำหรับพืช แต่ละชนิดในอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ กระจายอยู่ทั่วทุกตำบล

เมื่อนำหน่วยดินที่จำแนกมาพิจารณาถึงความเหมาะสมต่อการปลูกพืช ของอำเภอภูสิงห์ ดินที่เหมาะสมสำหรับพืช ชนิดต่างๆ มีกระจายอยู่ทั่วทุกตำบล ซึ่งจะปะปนกันไปทั้งดินที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม บางหน่วยดินมีปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างของเนื้อดินไม่เหมาะสม คือ ดินตื้น เป็นทรายจัด หรือกักเก็บน้ำไม่ได้ เพราะสภาพภูมิประเทศมีความลาดชันสูงเกินกว่าที่จะกักเก็บน้ำได้

โดยสรุป ดินในอำเภอกุสิงห์ มีความเหมาะสมปานกลางสำหรับการปลูกพืช ส่วนใหญ่เป็นดินที่ต้องได้รับการปรับปรุงในด้านต่างๆ เช่น ต้องจัดการในแง่ความอุดมสมบูรณ์ของดินนาเป็นต้น ดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกพืชชนิดต่างๆ ส่วนใหญ่ลักษณะของพื้นที่จะเป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชัน ซึ่งเป็นเขตที่มีอัตราการชะล้างค่อนข้างสูง นอกจากนี้ดินบางส่วนยังมีปัญหาในแง่ดินมีลูกรัง และกรวดปน ดินตื้น และดินเป็นดินทราย พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงหรือพื้นที่ภูเขาด้านทางทิศใต้ของอำเภอ ที่ติดกับชายแดนประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

2.1 น้ำฝน

การจัดเขตฝน จากการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณน้ำฝนระหว่างปี พ.ศ. 2535-2544 อำเภอกุสิงห์มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,190.4 มม.ต่อปี กระจายทั่วทั้งอำเภอ

นอกจากนี้ยังพบว่า ปริมาณและการกระจายตัวของฝนจะเป็น 2 ช่วงในบางพื้นที่ ฝนช่วงแรกเริ่มตกตั้งแต่เดือนมีนาคม แต่โดยทั่วไปฝนช่วงแรกอยู่ระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนมิถุนายน ฝนช่วงแรกจะตกหนักในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ฝนจะทิ้งช่วงในเดือนกรกฎาคม แต่ไม่รุนแรงจนเกิดความเสียหายต่อพืช ช่วงที่ 2 จะอยู่ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนจะมากที่สุดในเดือนสิงหาคม ดังนั้น การปลูกพืชหรือการจัดระบบการปลูกพืชจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องจัดให้มีความเหมาะสม

สภาพสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝน พบว่าการปลูกพืชโดยอาศัยน้ำฝนของอำเภอกุสิงห์ ควรอยู่ระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม เพราะเป็นช่วงที่ฝนตกชุก มีปริมาณน้ำมากเพียงพอ แต่จะมีช่วงขาดน้ำสั้น ๆ ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม สำหรับช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายนอัตราการระเหยน้ำมากกว่าปริมาณฝน ทำให้ดินอยู่ในสภาพขาดน้ำ โดยเฉพาะระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงที่ขาดน้ำมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงต้นเดือนธันวาคม ความชื้นในดินยังพอมีอยู่ ดังนั้นจึงสามารถปลูกพืชไร่อายุสั้นได้ 2 ครั้ง ทำนาได้ปีละครั้ง ซึ่งอาจมีการปลูกพืชไร่อายุสั้นก่อนหรือหลังการทำนาได้บ้าง แต่ต้องเลือกระบบการปลูกพืชให้เหมาะสมทั้งชนิดและช่วงเวลาปลูก

2.2 แหล่งน้ำผิวดินที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำห้วยต่าง ๆ คู คลอง หนอง บึง พบว่า ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปี ซึ่งมีบึงและหนองน้ำกระจายอยู่ทั่วไป ส่วนลำห้วยต่าง ๆ ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาด้านทิศใต้ของพื้นที่อำเภอ จะสามารถให้ประโยชน์ได้เฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น ในฤดูแล้งจะไม่มีน้ำ

2.3 แหล่งน้ำชลประทาน สามารถแบ่งพื้นที่ของอำเภอออกเป็น 2 ส่วน โดยอาศัยแหล่งน้ำชลประทาน ดังนี้

3.1) พื้นที่ด้านทิศใต้ รับน้ำจากโครงการชลประทานขนาดกลาง 1 โครงการ ได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยศาลา พื้นที่รับน้ำประกอบด้วย ตำบลโคกตาล ตำบลดงรัก และตำบลตะเคียนราม

3.2) พื้นที่ทางด้านทิศตะวันตก รับน้ำชลประทาน 1 โครงการ ได้แก่ โครงการเขื่อนห้วยล้าราษฎร์ พื้นที่รับน้ำ คือตำบลไพรพัฒนา

ซึ่งเขื่อนทั้งสองแห่งนี้เป็นการสร้างขึ้นเพื่อส่งน้ำสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรในการทำนา ในช่วงฤดูฝน ในเวลาที่ฝนทิ้งช่วง และการเพาะปลูกในฤดูแล้ง เช่น ข้าวโพดฝักสด ถั่วลิสง และพืชผักต่าง ๆ

3. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านชีวภาพ

จากการสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์เกษตรกร สามารถสรุปการผลิตพืชแต่ละชนิดได้ดังนี้

3.1 ข้าว การทำนาของเกษตรกรอำเภอภูสิงห์ เป็นการทำนาโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และมีพื้นที่บางส่วนที่อาศัยแหล่งน้ำชลประทาน การปลูกข้าวเริ่มตกลำประมาณปลายเดือนพฤษภาคม และจะเริ่มปักดำประมาณกลางเดือน กรกฎาคม การเก็บเกี่ยวกลางเดือนพฤศจิกายน ปัญหาที่พบ คือ ประสิทธิภาพฝนทิ้งช่วง ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี และโรคและแมลงเข้าทำลาย เช่น หนอนกอ และโรคใบไหม้ ถ้าฝนตกในช่วงข้าวเริ่มจะสุกก็จะทำให้เกิดโรคไหม้คอรวง ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยวเนื่องจากแรงงานหายาก และอัตราค่าจ้างสูง

3.2 มันสำปะหลัง เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือน เมษายน - มิถุนายน และ ปลายฤดูฝน คือ ช่วงเดือน ตุลาคม - ธันวาคม พันธุ์ที่เกษตรกรปลูกคือ พันธุ์ ระยะเวลาที่สำคัญในการผลิตมันสำปะหลัง ได้แก่ ขาดแคลนพันธุ์ดี ขาดความรู้ในการผลิตและเก็บรักษาพันธุ์ไว้ใช้เอง ฝนทิ้งช่วงในระยะแรกของการปลูก ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน ใช้ปุ๋ยเคมี และใส่ปุ๋ยในอัตราต่ำ ทำให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ

3.3 ปอแก้ว พื้นที่ปลูกปอแก้วของอำเภอภูสิงห์ พื้นที่ปลูกจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตในรอบปีที่ผ่านมา เกษตรกรจะเริ่มปลูกปอช่วง เดือน กุมภาพันธ์ - เมษายน ปอที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นปอแก้วพันธุ์โนนสูง 2 ปัญหาสำคัญของการปลูกปอแก้ว ได้แก่ ผลผลิตต่ำ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ฝนทิ้งช่วง โรคและแมลงระบาด ขาดแคลนแหล่งน้ำในการแช่ฟอก ขาดแคลนแรงงานในการผลิต ราคาผลผลิตไม่แน่นอน

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาข้อมูลการตลาดของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด รายงานของสำนักงานสถิติจังหวัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่ทำการปกครองอำเภอภูสิงห์ องค์การบริหารส่วนตำบล และการสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกรทุกตำบล รวมทั้งจากการจัดเวทีประชาคมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่ได้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลถึงความเป็นอยู่ทางด้านสังคม มีประเด็นปัญหาสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

- 1) ข้าว ต้นทุนการผลิตสูง ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง
- 2) ขาดแคลนแหล่งน้ำโดยเฉพาะหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว เกษตรกรไม่สามารถทำการปลูกพืชหลังนาได้ และปัญหาเรื่องแหล่งน้ำตื้นเขิน
- 3) ประชากรมีรายได้ต่ำ โดยเฉพาะครัวเรือนเกษตรกร เนื่องจากพื้นที่ถือครองการเกษตรต่อครัวเรือนลดลง เกษตรกรทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว และส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียว
- 4) ค่าครองชีพสูงขึ้น ปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวันมีราคาแพงขึ้น ซึ่งรวมไปถึงปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี อุปกรณ์ต่างๆ ทางการเกษตรที่มีราคาสูงขึ้นทำให้เกษตรกรไม่สามารถทำการผลิตได้เต็มที่
- 5) ปัญหาเรื่องเอกสารสิทธิในที่ดิน
- 6) ขาดแคลนแรงงานทางการเกษตร เนื่องจากการผันตัวเองเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ซึ่งนิยมทำงานที่สบายกว่า
- 7) ขาดเงินทุนในการผลิตทางการเกษตร
- 8) ราคาผลผลิตไม่แน่นอนและไม่มีตลาดกลางรองรับในการรับซื้อผลผลิต เมื่อออกสู่ตลาดพร้อมกันในปริมาณมาก ซึ่งมีสาเหตุมาจากการปลูกพืชชนิดเดียว

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาการปลูกพืช การจัดทำทางเลือกและเทคโนโลยีการผลิตพืช ให้มีความเหมาะสมทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในแต่ละพืช

1. การปลูกข้าว เกษตรกรอำเภอภูสิงห์จะปลูกข้าวปีละครั้ง โดยอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ และน้ำจากชลประทานเป็นบางพื้นที่ ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่ คือข้าวเจ้า พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 โดยวิธีการปักดำ ใ้ปุ๋ยเคมีสูตร 16 - 16 - 8 อัตราเฉลี่ย 20 กิโลกรัม ต่อไร่ ผลผลิตสูงสุด 396 กิโลกรัมต่อไร่ ต่ำสุด 220 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัมต่อไร่ วัตถุประสงค์หลักของการปลูกข้าวของเกษตรกร คือ การปลูกไว้เพื่อการบริโภค ส่วนที่เหลือก็จำหน่าย

การตลาดข้าว

พื้นที่เพาะปลูกข้าวในปี 2543/44 การกระจายตัวของฝนไม่ดี ฝนหมดตั้งแต่ช่วงต้นเดือนตุลาคม ทำให้ผลผลิตข้าวไม่ดีเท่าที่ควร ราคาเฉลี่ยปี 2544 กิโลกรัมละ 6.00 บาท สำหรับการซื้อขายผลผลิตข้าวเกษตรกรยังคงพึ่งพาพ่อค้าท้องถิ่น ระดับอำเภอ เป็นส่วนใหญ่

ปัญหาการปลูกข้าวคือ โรคและแมลงที่พบคือ หนอนกอ โรคไหม้ เพลี้ยไฟ ต้นทุนการผลิตสูง ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี และขาดแคลนแรงงาน และสภาวะความแห้งแล้ง ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกษตรกรจะพบบ้างเป็นบางปี แต่ปัญหาหนึ่งที่สำคัญ คือ เกษตรกรยังขาดความรู้ทางวิชาการที่ถูกต้องในการปลูกข้าวที่เหมาะสม

เทคโนโลยีการผลิตข้าว (ชาวนชัย อ่อนสอาด 2542)

การคัดเลือกพันธุ์ : กข 6 ชาวดอกมะลิ 105

การเตรียมเมล็ดพันธุ์เพื่อเพาะกล้า นำเมล็ดพันธุ์ใส่กระสอบป่านหรือถุงผ้าดิบไปแช่น้ำ 1 คืน แล้วนำขึ้นมาห่มอีก 1 – 2 คืน ขณะห่มหมั่นรดน้ำและกลับกระสอบเพื่อให้เมล็ดงอกสม่ำเสมอ

การเตรียมดิน การไถครั้งแรกควรไถประมาณเดือนพฤษภาคม ทิ้งไว้ 20-30 วัน เพื่อให้หญ้าหรือข้าวเรื้อที่ตกค้างเน่าสลายเสียก่อน แล้วไถแปรและคราด ปรับระดับดินให้ราบเสมอกัน และเก็บวัชพืชที่ไม่เน่าสลายออกให้หมดพร้อมที่จะปลูกข้าว

การตกกล้า หลังจากไถแปรและคราดครั้งสุดท้ายเสร็จระบายน้ำออกให้แห้ง แบ่งแปลงตกกล้าขนานกับทิศทางลมเพื่อลดความรุนแรงของโรคในระยะต้นกล้า นำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เตรียมไว้ไปหว่านได้เลย การหว่านไม่ควรหว่านให้แน่นหรือบางเกินไป หว่านในอัตรา 50 กรัมต่อ 1 ตารางเมตร รักษาความชื้นในแปลง อย่าปล่อยให้แปลงตกกล้าแห้ง เมื่อกกล้าสูงประมาณ 1-2 นิ้ว ปล่อยให้แห้งในแปลงกล้าแต่อย่าให้ท่วมแปลงกล้า

การปักดำ แปลงนาที่ปักดำ เมื่อคราดครั้งสุดท้ายปล่อยให้แห้ง 5-10 เซนติเมตร การปักดำอย่าให้น้ำมากเกินไป ระยะปักดำ 25x25 เซนติเมตร อัตรา 3 ต้น/จับ

การดูแลรักษา

การใส่ปุ๋ย แบ่งใส่ 2 ครั้ง

ครั้งแรก

- ใส่ปุ๋ยแล้วไถกลบหรือคราดกลบก่อนปักดำ 1 วัน หรือวันปักดำหรือใส่ปุ๋ยหลังจากปักดำ 5-10 วัน (ในแปลงกล้าใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-8 อัตรา 20 กก./ไร่หลังข้าวงอกแล้ว 5-6 วัน

- ในดินทราย ใช้ปุ๋ยสำเร็จสูตร 16-16-8 อัตรา 15-30 กก./ไร่

- นาดินเหนียว ใช้ปุ๋ยสำเร็จสูตร 16-20-0 อัตรา 20 กก./ไร่

ครั้งที่สอง ใส่ก่อนข้าวออกดอก 1 เดือน หรือประมาณ 50 วัน หลังจากปักดำ โดยใช้ปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต หรือแอมโมเนียมคลอไรด์ 10-20 กก./ไร่ หรือ ปุ๋ยยูเรีย 5-10 กก./ไร่

การกำจัดวัชพืช หลังจากปักดำแล้ว 20-30 วัน ถอนหญ้าและข้าวปนออกจากรนาหรือใช้สารเคมี ก่อนพ่นสารเคมีต้องรักษาระดับน้ำในนาให้มีระดับ 5-10 ซม. สารกำจัดวัชพืชที่ใช้ คือ โพรพานิล+2,4-ดี อามีน (Propanil + 2,4 - D.amine) อัตราไร่ละ 320+80 ซีซี ระยะแตกกอ ลดระดับน้ำในแปลงลง เพื่อต้นข้าวจะได้แตกกอมากและต้นข้าวจะได้ไม่สูงหนึ่่น้ำ แมลงที่ควรระวัง คือ เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล หนอนกอ และแมลงสิง โรคที่ควรระวัง คือ โรคไหม้ ระยะออกรวง ให้กำจัดโรคและแมลงพวกนี้ โดยพ่นสารกำจัดโรคและแมลงตามชนิดของโรคและแมลงที่พบ

โรค แมลงและการป้องกันกำจัด

โรคไหม้ ทำลายข้าวตั้งแต่ระยะกล้าจนถึงออกรวง ลักษณะเกิดจุดข้าวเล็กๆ บนใบต่อมาจุดนั้นเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลคล้ายรูปตาคน ระยะออกรวงพบรอยแผลสีน้ำตาลปนดำที่คอรวง ถ้าข้าวเพิ่งออกรวงเมล็ดข้าวจะลีบหมด ถ้าข้าวแก่เมล็ดมีน้ำหนักเบา

การป้องกันกำจัด

- ปลูกข้าวพันธุ์ต้านทาน เช่น กข 6
- ไม่ควรใส่ปุ๋ยในโตรเจนอัตราสูง
- กำจัดวัชพืชในแปลงนา
- ใช้สารกำจัดโรคพ่น เช่น อิติเพลนฟอส 30%, ฟลอสติซิดิน-เอส 2.4%, ผสมน้ำ 20 ลิตร

โรคใบจุดสีน้ำตาล ทำลายข้าวได้ตั้งแต่ระยะกล้าถึงออกรวง เป็นแผลที่ใบเป็นจุดสีน้ำตาลกลมหรือรูปไข่ ขอบแผลมีสีเหลือง ถ้าทำลายระยะออกรวงเปลือกเมล็ดข้าวมีจุดสีดำหรือน้ำตาลปนดำ

การป้องกันกำจัด

- ใช้พันธุ์ข้าวต้านทาน เช่น กข 6, กข 15
- ใช้สารกำจัดโรคพืช เช่น อิติเพลนฟอส 30-50% ผสมกับน้ำ 20 ลิตร พ่นใน ระยะแตกกอ

โรคใบขีดสีน้ำตาล พบในระยะแตกกอและออกรวงแผลสีน้ำตาลเป็นขีดๆ ขนานไปตามความยาวของใบ แผลจะมีมากตามใบล่างและปลายใบ

โรคใบหงิก ทำลายตั้งแต่ระยะกล้าถึงออกรวง ลักษณะอาการใบข้าวจะบิดม้วนใบสีเขียวเข้มกว่าปกติ ต้นเตี้ย ใบธงสั้นและบิด รวงข้าวไม่เต็มพิกัดใบไหม้ร่วง โรคนี้เกิดจากเชื้อราโรคใบหงิก

- ใช้พันธุ์ต้านทาน
- ใช้สารป้องกันแมลง คือ คาร์โบฟูราน 3%G อัตรา 5 กก./ไร่ ใส่ก่อนหว่านกล้าหรือหลังข้าวออก 3-7 วันหรือหลังปักดำ 10 วัน

เพลี้ยไฟ จะดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบกล้าข้าว ทำให้ใบข้าวสีซีดขาว ระบาดรุนแรงเมื่ออากาศแห้งแล้ง

การป้องกันกำจัด ใช้สารป้องกันกำจัดแมลงฉีดพ่น เช่น มาลาไรออน 83% อัตรา 20 ซีซี หรือ คาร์บาริล 85% อัตรา 20 กรัม ผสมกับน้ำ 20 ลิตร

เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบบริเวณโคนต้นเหนือระดับน้ำทำให้ใบเหลืองและเหี่ยวแห้งตายคล้ายถูกน้ำร้อนลวก

การป้องกันกำจัด ใช้สารฆ่าแมลงฉีดพ่น เช่น คาร์โบฟูราน 3% อัตรา 8-10 กิโลกรัม/ไร่ ในแปลงกล้า และ 5 กิโลกรัม/ไร่ ในแปลงปักดำ

หนู เข้าทำลายข้าวได้ตั้งแต่ระยะเริ่มปลูกลงถึงเก็บเกี่ยว คือ เมื่อหว่านกล้า หนูจะกินเมล็ดข้าวในแปลงกล้า ระยะแตกกอ และระยะตั้งท้องจะกัดกินลำต้น ระยะออกรวงจะกัดต้นหรือคอรวงให้ขาด แล้วแกะเมล็ดข้าวกิน และยั้มนำเมล็ดไปเก็บสะสมไว้ในรังอีก

การป้องกันกำจัด ใช้ได้หลายวิธี เช่น กัดดัก การขุดหลุมดัก การยิง และใช้สารเคมีกำจัด หนู เช่น โพลคูมา เฟน (สะตอม 0.005%), โบรโคฟาตุม (คลีเรต 0.005%) เป็นเหยื่อพิษสำเร็จรูป

การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ก่อนเก็บเกี่ยว 10 วัน ให้น้ำออกจากแปลงนาให้หมด เพื่อให้เมล็ดข้าวสุกพร้อมกัน เมื่อเมล็ดข้าวสุกระยะพลับพลึง (ระยะเหลืองกล้วย) ซึ่งจะอยู่ระหว่างหลังข้าวออกดอก 27-30 วัน ควรเก็บเกี่ยวทันที จะได้คุณภาพข้าวดี แล้วตากข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ 2-3 แดด หลังจากนั้นนวดผัดให้สะอาดแล้วบรรจุใส่กระสอบ เก็บไว้ในยุ้งฉาง เพื่อเก็บไว้รับประทานหรือจำหน่ายต่อไป

ต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่)

- ค่าจ้างแรงงาน (ไถตะ ไถแปร คราด ถอนกล้า ปักดำ เก็บเกี่ยว และนวด) เป็นเงิน 950 บาท

- ค่าวัสดุการเกษตร (ปุ๋ยเคมี สารป้องกันกำจัดแมลงและโรค เมล็ดพันธุ์) เป็นเงิน 450 บาทรวมต้นทุนการผลิต 1,400 บาท

ผลตอบแทน (บาท/ไร่)

ผลผลิตเฉลี่ย 400 กก./ไร่ ราคาผลผลิต กิโลกรัมละ 6.00 บาทผลตอบแทน 2,800 บาท

เงื่อนไข

1. ท้องที่น้ำฝนที่ประสบปัญหาฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วงควรปลูกข้าวทนแล้ง เช่น พันธุ์ กข 15 พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 และพันธุ์ กข 6

2. การปลูกมันสำปะหลัง การปลูกมันสำปะหลังเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือน เมษายน-มิถุนายน และอีกส่วนหนึ่งปลูกช่วงเดือนตุลาคม - ธันวาคม พันธุ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ พันธุ์ระยอง 1 การเตรียมดินของเกษตรกร โดยการไถตะ และไถแปร แล้วปลูกตามร่อง ระยะปลูกประมาณ 80 / 100 เมตร เกษตรกรบางส่วนจะวางท่อนพันธุ์ตามร่องกลบดินตาม

การตลาดมันสำปะหลัง

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในฤดูการผลิตปี 2543/44 จำนวน 14,321 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.4 ของพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ให้ลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังไปสู่กิจกรรมเกษตรอื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ แต่

ความต้องการใช้มันสำปะหลังในรูปผลิตภัณฑ์อื่นๆในตลาดโลกมีความต้องการมากประกอบกับผลผลิตมันสำปะหลังในบางประเทศลดลง จึงทำให้การส่งออกผลผลิตของประเทศมีมาก ส่งผลให้ราคาในปี 2544 ราคาสูงขึ้น ราคา 1.18 บาท ภาวะการตลาดเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะจำหน่ายในรูปหัวมันสดให้กับลานมันในท้องถิ่น เพื่อรวบรวมแล้วจำหน่ายในรูปมันเส้นให้กับโรงงานแป้งมันที่จังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาที่พบในการปลูกมันสำปะหลังได้แก่ ขาดแคลนพันธุ์ดี ขาดแคลนท่อนพันธุ์ในฤดูปลูก เนื่องจากขาดความรู้ในการผลิต และเก็บรักษาท่อนพันธุ์ไว้ใช้เอง ผ่านทั้งช่วงในระยะแรกของการปลูก และดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ทำให้ผลผลิตที่ได้ต่อไร่ต่ำคุณภาพเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ

เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง (ชาญชัย อ่อนสอาด 2542)

การคัดเลือกพันธุ์ : ระยะเวลา 1, ระยะเวลา 5, ระยะเวลา 60, ระยะเวลา 90, เกษตรศาสตร์ 50

การเตรียมท่อนพันธุ์ ใช้ท่อนพันธุ์จากต้นที่มีอายุ 8-12 เดือน ไม่มีโรคแมลงรบกวน ใช้ท่อนพันธุ์จากส่วนต้นจะมีความงอกและความอยู่รอดสูงกว่าท่อนพันธุ์ที่ได้จากกิ่ง ท่อนพันธุ์ยาวประมาณ 20 ซม. หรือ 1 คืบ หรือมีตาประมาณ 5-7 ตา

ฤดูปลูก

ช่วงก่อนฤดูฝน ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม

ช่วงฤดูฝน ระหว่างเดือนเมษายนถึงกลางเดือนมิถุนายน

ช่วงปลายฤดู ระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม

การเตรียมดิน ไถ 1 ครั้ง และพรวน 1 ครั้ง โดยให้มีระยะเวลาห่างกัน ประมาณ 2 สัปดาห์

การปลูก

วิธีการปลูก ปักท่อนพันธุ์แบบตั้งตรงหรือเอียง ความลึก 5-10 ซม. สำหรับฤดูฝน และลึก 15 ซม. สำหรับการปลูกในฤดูแล้ง

ระยะปลูก ระยะระหว่างแถว 80-100 ซม. ระยะระหว่างต้น 80-100 ซม.

การใส่ปุ๋ย

ครั้งแรก ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 30-40 กก./ไร่ เมื่ออายุประมาณ 1-2 เดือน

ครั้งที่ 2 ใส่ปุ๋ยยูเรีย อัตรา 15 กก./ไร่ พร้อมกับไพแทสเซียมคลอไรด์ อัตรา 15 กก./ไร่ เมื่ออายุประมาณ 3 เดือนหรือใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตรา 50-100 กก./ไร่ โรยข้างแถว เมื่อมันสำปะหลังอายุ 1-2 เดือน แล้วพรวนดินกลับ

การกำจัดวัชพืช

- ใช้จอบตาดหญ้าเมื่อมันสำปะหลังอายุ 30 และ 60 วัน

- ไถพรวนระหว่างแถวในช่วงมันสำปะหลังอายุยังน้อย

- การคุมวัชพืชโดยใช้สารเคมีฉีดพ่นทันทีหลังการปลูกมันสำปะหลังและพ่นหลังจากวัชพืชและมันสำปะหลังงอก

การเก็บเกี่ยว

สามารถเก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่มันสำปะหลังอายุ 8 เดือนเป็นต้นไป แต่ช่วงที่เหมาะสมที่สุดคือ อายุ 12 เดือน ถูเก็บเกี่ยวควรทำการเก็บเกี่ยวในฤดูแล้ง ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนมีนาคมเพราะมันสำปะหลังจะมีน้ำน้อย

วิธีการเก็บเกี่ยว

- ใช้แรงงานคน ทำการตัดต้นให้เหลือตอยาวประมาณ 30-50 เซนติเมตร จากนั้นถอนหรือขุด และสับหัวมันสำปะหลังออกจากต้น

- ใช้เครื่องเก็บเกี่ยวตัดท้ายรถแทรกเตอร์สามารถเก็บเกี่ยวได้ประมาณ 4 ไร่ต่อชั่วโมง แล้วใช้แรงงานคนเข้าไปเก็บหัวมันสำปะหลัง

ต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่)

- ค่าแรงงาน (เตรียมดิน ปลูก เก็บเกี่ยว) เป็นเงิน 860 บาท
- ค่าวัสดุ (ค่าพันธุ์ 375 บาท ค่าปุ๋ย 400 บาท ค่าสารกำจัดศัตรูพืช 65 บาท) เป็นเงิน 840 บาท

รวมต้นทุนการผลิต 1,700 บาท

ผลตอบแทน (บาท/ไร่)

ผลผลิตรวม 2,500-2,600 กก. ราคาผลผลิต กิโลกรัมละ 0.70 บาท

ผลตอบแทน 1,750-1,820 บาท

เงื่อนไข

พื้นที่ปลูกเป็นที่ดอนหรือสภาพไร่ลักษณะดินเป็นดินร่วน หรือร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง การระบายน้ำดี น้ำไม่ท่วมขัง

3. การผลิตปอแก้ว เกษตรกรจะปลูกในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม พันธุ์ที่ใช้ ได้แก่ เรียวใหญ่ และโนนสูง 2 จะเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนกันยายน เพราะมีแหล่งน้ำสำหรับแช่ฟอกอยู่มาก

การตลาดปอแก้ว

พื้นที่เพาะปลูกปอแก้วในฤดูการผลิตปี 2544 จำนวน 4,681 ไร่ ปอแก้วเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนต่อพื้นที่ต่ำ ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากผลผลิตต่ำ ประกอบกับในช่วงการเพาะปลูกปริมาณน้ำฝนและการกระจายตัวของฝนไม่ดี มีฝนทิ้งช่วงทำให้เกิดความเสียหาย ราคาปอแก้วที่เริ่มออกสู่ตลาดในราคาที่ต่ำเนื่องจากปอคุณภาพต่ำ เป็นผลให้ราคาเฉลี่ยทั้งปีลดลงเหลือเพียงกิโลกรัมละ 5.89 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขายผลผลิตให้กับพ่อค้าท้องถิ่นในอำเภอที่เป็นพื้นที่ผลิตโดยตรง และพ่อค้าท้องถิ่นจะรวบรวมผลผลิตส่งต่อไปยังตลาดปลายทางที่ จังหวัดนครราชสีมา สระบุรี และกรุงเทพมหานคร

ปัญหาสำคัญของ การปลูกปอแก้ว ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ฝนทิ้งช่วง โรคและแมลงระบาด ขาดแคลนแหล่งน้ำในการแช่ฟอก และขาดแคลนแรงงานในการผลิต

เทคโนโลยีการผลิตปอแก้ว (จำลอง กกรัมย์ 2544)

การคัดเลือกพันธุ์ : โนนสูง 2, ขอนแก่น 50

การเตรียมเมล็ดพันธุ์ : เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกควรมีเปอร์เซ็นต์ความงอกสูง ไม่ต่ำกว่า 80 % ปราศจากเมล็ดวัชพืชปะปน ก่อนปลูกควรนำเมล็ดพันธุ์คลุกยาฆ่าเชื้อราเบนเลท หรือไดโฟธาแทน ประมาณ 1-2 ช้อนกาแฟต่อเมล็ด 1 กิโลกรัม เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ประมาณ 3 กก./ไร่

การเตรียมดิน ควรมีการกำจัดวัชพืชและทำให้ดินร่วนซุยเหมาะกับการเจริญเติบโตของพืช โดยมีการไถ 1 ครั้ง ให้ดินมีความชื้นที่เหมาะสมไม่แห้งหรือแฉะเกินไป

ฤดูปลูก ช่วงระยะเวลาปลูกปอแก้วที่เหมาะสมคือ ต้นฤดูฝน ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน

การปลูก ระยะปลูกที่แนะนำคือ 30 x 10 ซม. 1 ต้น/หลุม หรือ 40 x 40 ซม. 5 ต้น/หลุม

การกำจัดวัชพืช ปอแก้วต้องการช่วงปลอดวัชพืชประมาณ 4 – 6 สัปดาห์หลังออก การกำจัดวัชพืชควรริบทำในระยษะที่วัชพืชยังต้นเล็กในช่วง 20-30 วัน หลังจากนั้นควรกำจัดวัชพืชอีกครั้งในช่วง ปอแก้วอายุ 40-50 วัน

การใส่ปุ๋ย ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 40-60 กก./ไร่ หลังปลูก 20-25 วัน โดยโรยปุ๋ยข้างแถวแล้วพรวนดินกลบ

การเก็บเกี่ยว เมื่อปอออกดอก 50 % ของปอทั้งแปลง ซึ่งอยู่ประมาณเดือนตุลาคม ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน หรืออายุประมาณ 185-195 วัน โดยตัดที่โคนต้นติดดิน มีดต้นปอเข้าด้วยกันนำไปแช่ฟอก

การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ เมล็ดปอควรเก็บรักษาในภาชนะที่มิดชิด เช่น กระป๋อง ถุงพลาสติก ปิด เป็นต้น

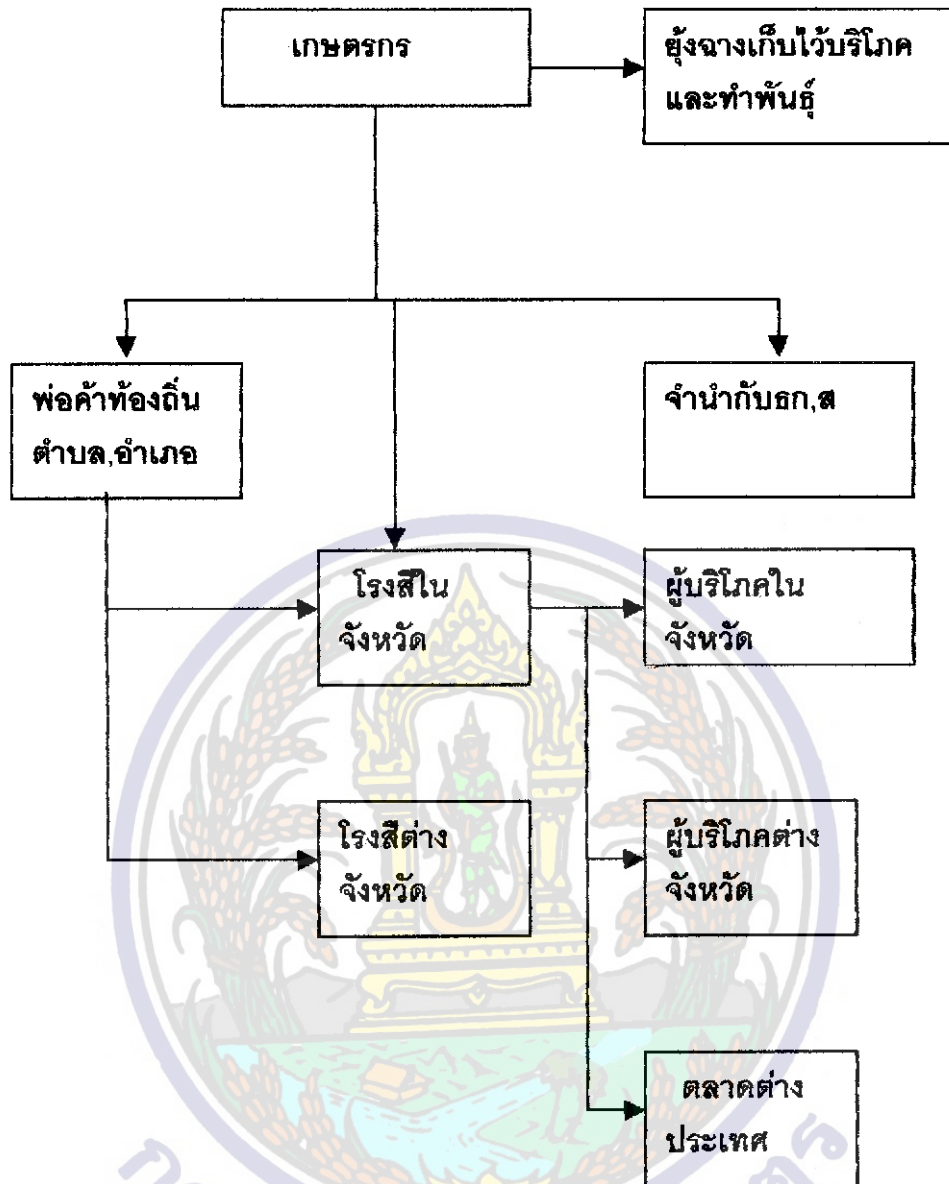
ต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่)

- ค่าแรงงาน (เตรียมดิน ปลูก เก็บเกี่ยว แช่ฟอก) เป็นเงิน 1,150 บาท
 - ค่าวัสดุ (ค่าพันธุ์ 105 บาท ค่าปุ๋ยเคมี 350 บาท) เป็นเงิน 455 บาท
- รวมต้นทุนการผลิต 1,605 บาท

ผลตอบแทน (บาท/ไร่) (2544)

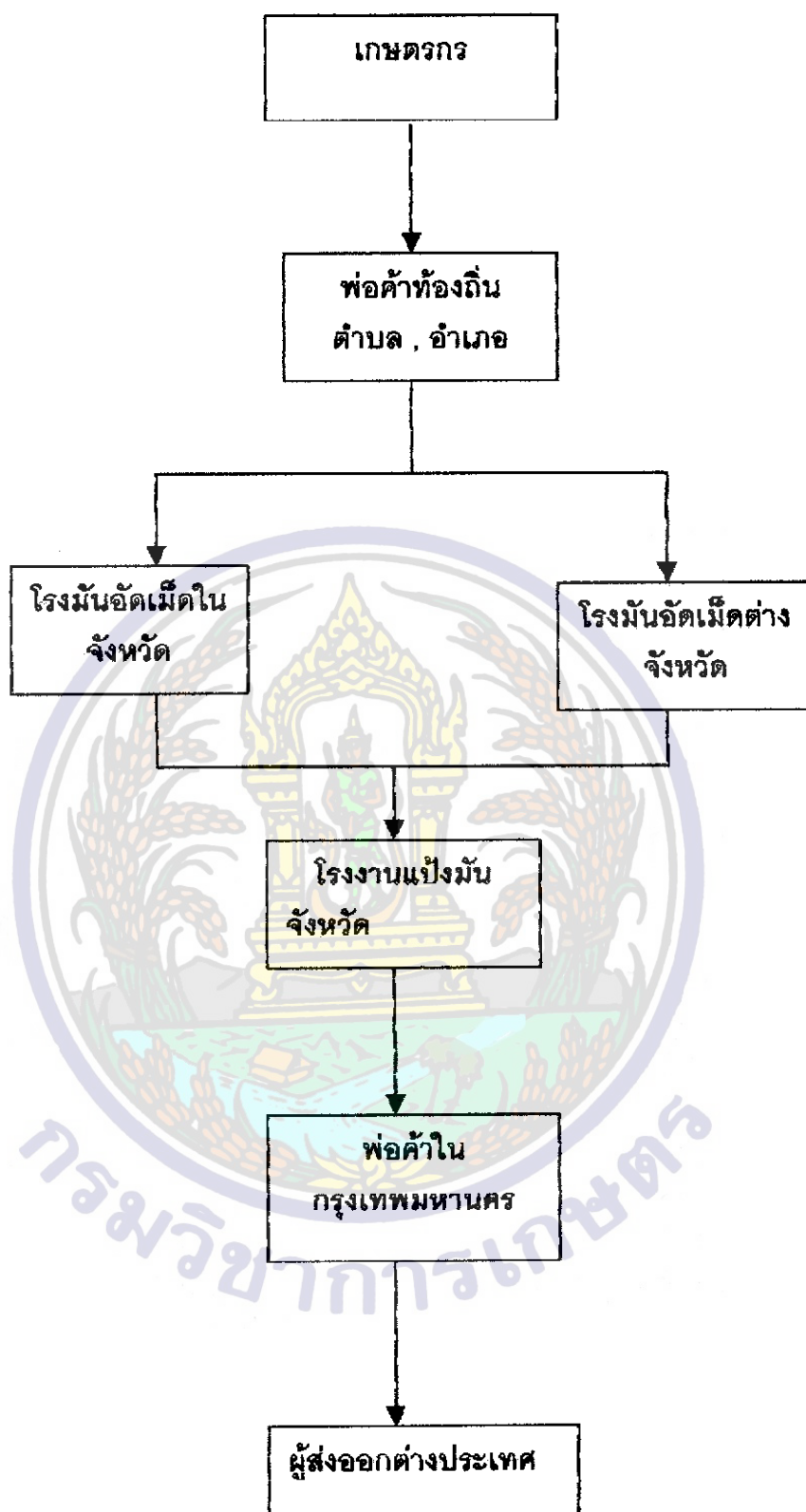
ผลผลิต 210 กก. ราคาผลผลิต กิโลกรัมละ 7 บาท

ผลตอบแทน 1,470 บาท/ไร่

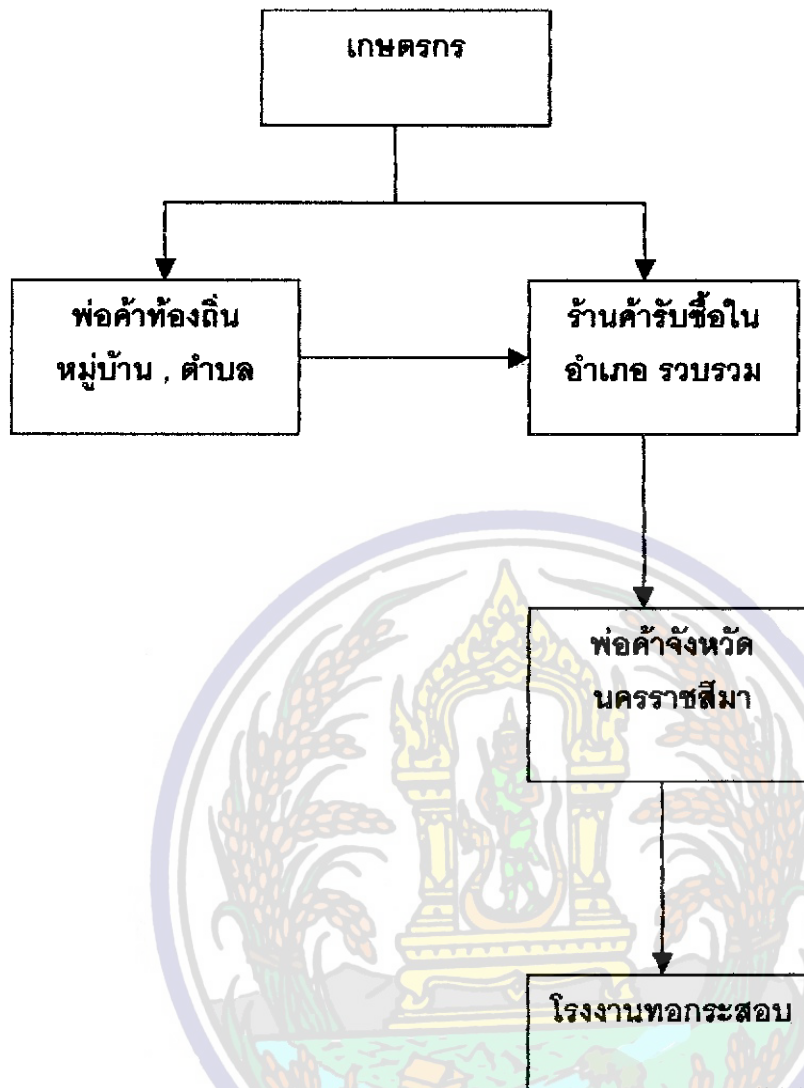
ภาพที่ 14 แสดงวิธีการตลาดข้าวเปลือก อำเภอภูสิงห์

ดัดแปลงจาก : ข้อมูลการตลาด สำนักงานพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ 2544.

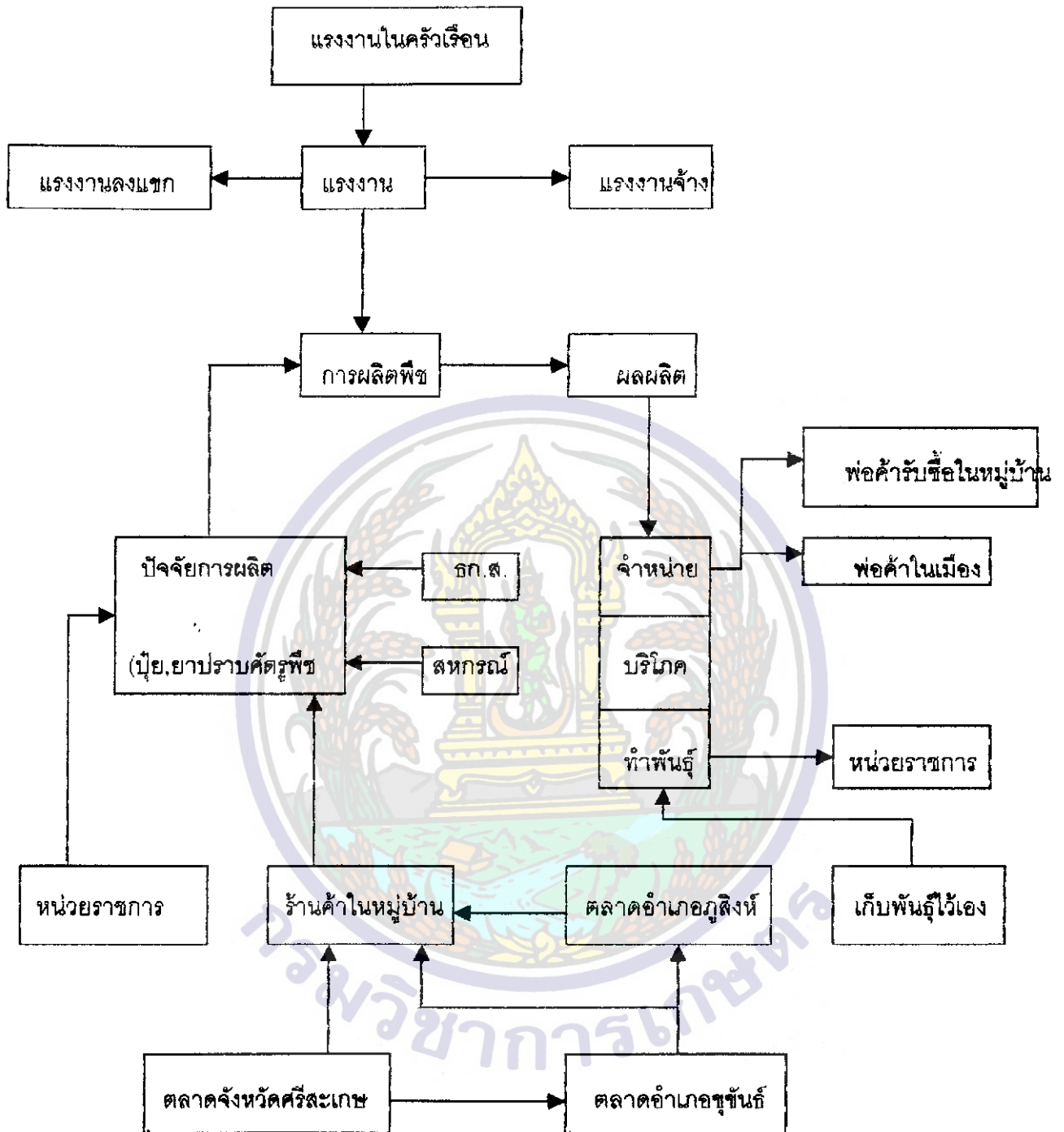
ภาพที่ 15 แสดงวิถีการตลาดมันสำปะหลัง อำเภอภูสิงห์

ดัดแปลงจาก : ข้อมูลการตลาด สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดศรีสะเกษ 2544

ภาพที่ 16 แสดงวิถีการตลาดปอแก้วอำเภอภูสิงห์

ดัดแปลงจาก : ข้อมูลการตลาด สำนักงานพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ 2544

ภาพที่ 17 แสดงการไหลของแรงงาน ปัจจัยการผลิต ผลผลิต และการตลาด ของอำเภอภูสิงห์
 ดัดแปลงจาก : ข้อมูลสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภูสิงห์ (2544)

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษาระบบนิเวศเกษตร และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

การศึกษาระบบนิเวศเกษตรและการจัดทำทางเลือกและเทคโนโลยีการผลิตพืช อำเภอกุสิงห์ ดำเนินการโดยการรวบรวมข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคมของอำเภอกุสิงห์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการช้อนทับลักษณะดินและปริมาณน้ำฝนและแหล่งน้ำชลประทาน จากนั้นจึงจัดทำทางเลือกและเทคโนโลยีการผลิตพืชให้เหมาะสม จากผลการศึกษาทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐาน ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ในการปลูกพืชของเกษตรกรในอำเภอกุสิงห์ โดยเฉพาะกลุ่มดินที่มีความเหมาะสมกับการปลูกพืช แต่ละชนิดทำให้เกิดประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะกรมวิชาการเกษตร ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนทดสอบ และให้คำแนะนำแก่เกษตรกร หมู่บ้านบวรวิบูลย์พัฒนาการเกษตรกุสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้การพัฒนาการผลิตพืช ของ อำเภอกุสิงห์ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การศึกษาระบบนิเวศเกษตรของอำเภอกุสิงห์ในครั้งนี้ อาศัยข้อมูลด้านดิน และน้ำฝน น้ำชลประทาน เป็นปัจจัยในการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการผลิตพืชแต่ละชนิด ในทางปฏิบัติหากมีการนำระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และการสำรวจข้อมูลระยะไกลมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์จะช่วยให้การพัฒนาการผลิตพืช กำหนดขอบเขตพื้นที่ หรือพื้นที่เชิงปริมาณมีความสะดวกรวดเร็วและแม่นยำมากยิ่งขึ้น และสามารถนำข้อมูลไปขยายผลยังพื้นที่อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้สะดวกมากขึ้น

2. การศึกษาระบบนิเวศเกษตรอำเภอกุสิงห์ ในครั้งนี้ใช้ข้อมูลปัจจุบัน ในอนาคตหากมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่าง ๆ และมีผลงานวิจัยพัฒนาใหม่ ๆ ที่สามารถถ่ายทอดสู่เกษตรกรได้ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

3. อำเภอกุสิงห์ พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่เป็นภูเขา และที่ราบเชิงเขา ที่ดอน และที่ราบ ซึ่งสภาพภูมิประเทศของอำเภอ สามารถที่จะทำการปลูกพืชได้ ฉะนั้นเทคโนโลยีการผลิต และการจัดการดินต้องมีความเหมาะสม เช่น การปลูกพืชแบบขั้นบันได การปลูกหญ้าแฝก ในการป้องกันการพังทลายของหน้าดิน

4. การศึกษาในครั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกร จะมีปัญหาเรื่องขาดแคลนพันธุ์ดี ในการดำเนินการผลิตพืชแต่ละชนิด ในแนวทางแก้ปัญหา ในส่วนของกรมวิชาการเกษตร โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรกุสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ควรจัดการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มทักษะให้แก่เกษตรกร เกี่ยวกับการขยายพันธุ์พืชแต่ละชนิด

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นข้อมูลในการตัดสินใจประกอบการพิจารณาในการวางแผนการดำเนินการผลิตพืช ของคน 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตร และกลุ่มที่สาม คือ เกษตรกร สามารถนำไปพัฒนาแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน
2. เป็นข้อมูลในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตพืชชนิดต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรของอำเภอภูสิงห์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน. (2542). **คู่มือมือการจัดการดินกับพืชเศรษฐกิจ จังหวัดศรีสะเกษ.กรุงเทพมหานคร.**
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2543) **เขตการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร . กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**
- กลุ่มแผนงานและติดตามประเมินผล. (2544) **สารสนเทศ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. สำนักงานศึกษาธิการอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ. กระทรวงศึกษาธิการ**
- ชาญชัย อ่อนสอาด. (2538). **การปลูกถั่วลิสงก่อนข้าว เขตใช้น้ำฝน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.เอกสารคำแนะนำ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**
- ชาญชัย อ่อนสอาด. (2542). **ระบบเกษตรกรรมที่เหมาะสมในเขตน้ำฝน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.เอกสารคำแนะนำ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**
- ประสิทธิ์ ประคองศรี. (2543) . **ระบบนิเวศเกษตร (ความรู้และแนวทางวิเคราะห์) ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**
- ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2544) **สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. รายงานผลการจัดเวทีประชาคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ . ศรีสะเกษ. (เอกสารจัดสำเนา)**
- สำนักงานการเกษตรอำเภอภูสิงห์. (2544) . **สรุปรายงานการเก็บเกี่ยวข้าว ปี 2543/2544. อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (เอกสารจัดสำเนา)**
- สำนักงานการเกษตรอำเภอภูสิงห์. (2542) **การใช้เทคโนโลยีการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญรายตำบล อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (เอกสารจัดสำเนา)**
- สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ (2545) . **แบบรายงานจำนวนหมู่บ้านและตำบล 2545 . ศรีสะเกษ. กระทรวงมหาดไทย (เอกสารจัดสำเนา)**
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภูสิงห์. (2545) **สรุปผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับอำเภอ. อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ**
- สถาบันวิจัยพืชไร่.(2541). **เอกสารคำแนะนำการปลูกมันสำปะหลัง กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**
- สถาบันวิจัยพืชไร่.(2541). **เอกสารคำแนะนำการปลูกถั่วลิสง กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

สถาบันวิจัยพืชไร่.2541. เอกสารคำแนะนำการปลูกปอ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์

ที่ทำการปกครองอำเภอภูสิงห์.(2544) บรรยายสรุปข้อมูลทั่วไป อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
(เอกสารจัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนราม. (2544). แผนพัฒนาตำบล ปี 2544. อำเภอภูสิงห์ จังหวัด
ศรีสะเกษ (เอกสารจัดสำเนา)

ผลการดำเนินงาน

**การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร
หมู่บ้านบริวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ปี 2543 - 2544**

**จิระ อະสุรินทร์
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4
กรมวิชาการเกษตร**

การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร
หมู่บ้านปริวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จิระ อะสุรินทร์ ชาญชัย อ่อนสอาด
ฝ่ายพัฒนาการผลิตพืช สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้เพื่อศึกษา 1) สภาพภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการทำกรเกษตรของเกษตรกร 3) การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ เกษตรกรที่ทำการเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเป็นสมาชิกหมู่บ้านปริวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 60 ราย ที่ดำเนินการตามแผนแม่บทระยะที่ 1 (2538-2544) กลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกษตรกรทั้งหมดที่ร่วมโครงการการ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ ใช้ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุดของข้อมูลค่าต่ำสุดของข้อมูล ผลการศึกษามีดังนี้

เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชาย อายุน้อยสุด 29 ปี สูงสุด 76 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและย้ายภูมิลำเนามาจากที่อื่น และมีสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 4 คน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่ มี 2 คน จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตรเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีแรงงานนอกภาคการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 26.7 ไร่ต่อครัวเรือน เอกสารสิทธิที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ มีเอกสารสิทธิ สป.ก 4 -01 ภาวะหนี้สินต่อครัวเรือน เกษตรกรมีหนี้สินแทบทุกครัวเรือน หนี้สินที่ค้างชำระ เฉลี่ย 45,166.66 บาทต่อครัวเรือน แหล่งเงินกู้ของเกษตรกร คือ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สภาพการทำกรเกษตรของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่มีสภาพพื้นที่เป็น ที่ลุ่มสลับดอน และระยะทางจากหมู่บ้านถึงแปลงส่วนมากไม่เกิน 500 เมตร และมีไฟฟ้าใช้เป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรมีที่พักอาศัยอยู่ในแปลง มีบ่อน้ำทุกครอบครัว และส่วนใหญ่ใช้น้ำในบ่อเก็บกักและใช้ได้ตลอดปี การจ้างแรงงานเสริมช่วยทำการเกษตร เกษตรกรมีการจ้างแรงงานเสริม โดยมีค่าจ้างเฉลี่ย 3,545 บาทต่อครัวเรือน พื้นที่การปลูกข้าว เฉลี่ย 11.8 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ปลูกข้าวเหนียว จะปลูกข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว เฉลี่ย 10.2 ไร่ต่อครัวเรือน เมล็ดพันธุ์ข้าวหาได้ประจำจากหน่วยงานของทางราชการ เกษตรกรปลูกข้าวโดยวิธีการปักดำเป็นส่วนใหญ่มีการใช้ปุ๋ยเคมี และปุ๋ยอินทรีย์ ผลผลิตข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน การเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเลี้ยงโค เป็ดและไก่ เกษตรกรเลี้ยงปลาทุกครัวเรือน

การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าว ยอมรับในระดับมากมี 5 เรื่อง คือ พันธุ์ข้าวที่ส่งเสริมแนะนำ การเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์ การเตรียมดินและการปลูก

การใส่ปุ๋ย และการป้องกันกำจัดโรค แมลงและวัชพืช การยอมรับเทคโนโลยีด้านไม้ผล ยอมรับในระดับมากมี 4 เรื่อง คือ พันธุ์ไม้ผลที่ส่งเสริม การใส่ปุ๋ยและการบำรุงรักษาวิธีการปลูกและการเตรียมดิน การยอมรับเทคโนโลยีด้านการประมง ยอมรับในระดับมากมี 2 เรื่อง คือ พันธุ์ปลาที่ส่งเสริมและการอนุบาลลูกปลา การยอมรับเทคโนโลยีด้านการเกษตรผสมผสานยอมรับในระดับมากมี 3 เรื่อง คือ รูปแบบการปลูกข้าว+ไม้ผล รูปแบบการจัดไร่นา การแบ่งพื้นที่ และรูปแบบการปลูกข้าว + การเลี้ยงปลา

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ปัจจัยหลักมีผลต่อการยอมรับในระดับมากมี 4 เรื่อง คือ การมีแหล่งน้ำพอเพียง ความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ที่แนะนำ การมีที่ดินเป็นของตนเอง การคมนาคมสะดวก ปัจจัยสนับสนุนมีผลต่อการยอมรับในระดับมากมี 3 เรื่อง คือ การได้รับการติดตามเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตร่วมกับเจ้าหน้าที่ และการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว

คำนำ

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎร ที่ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2537 และมีพระราชดำริกับข้าราชการที่เฝ้ารับเสด็จ ให้ส่วนราชการต่าง ๆ ร่วมกันพิจารณาจัดตั้งศูนย์พัฒนาการเกษตรเบ็ดเสร็จเพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ซึ่งประกอบอาชีพทำนาไม่ได้ผล ในลักษณะเช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในบริเวณพื้นที่ หมู่ที่ 9 บ้านตะแบง ตำบลห้วยติ๊กชู กิ่งอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยเริ่มดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาการเกษตร ภูสิงห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

ขอบเขตพื้นที่โครงการมีพื้นที่ทั้งหมด 540 ไร่ ซึ่งมีหลายหน่วยงานแบ่งพื้นที่รับผิดชอบดำเนิน

กิจกรรมแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบพื้นที่ 74 ไร่ ซึ่งมีหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมคือ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 รับผิดชอบเกษตรผสมผสาน ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ รับผิดชอบกิจกรรมพืชสวน ศูนย์วิจัยพืชไร่อุบลราชธานี รับผิดชอบกิจกรรมพืชไร่ ศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานี รับผิดชอบกิจกรรมข้าว ศูนย์วิจัยหม่อนไหมศรีสะเกษ รับผิดชอบกิจกรรมหม่อนไหม สถานีทดลองยางบุรีรัมย์ รับผิดชอบกิจกรรมยางพารา

การดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแปลงทดลองและสาธิต ให้เกษตรกรหรือผู้ที่สนใจได้ศึกษาดูงานเพื่อนำไปปรับใช้ในสภาพไร่นาของตนเอง นอกจากกิจกรรมภายในศูนย์แล้วยังได้ขยายผลสู่หมู่บ้านบริวารรอบศูนย์ในสภาพพื้นที่ของเกษตรกร เกษตรกรที่ร่วมโครงการจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ตลอดจนได้รับความรู้ คำแนะนำทางวิชาการเกษตร เพื่อประยุกต์ใช้ในการผลิตพืช โดยเจ้าหน้าที่ของกรมวิชาการเกษตรจะติดตามให้คำแนะนำอยู่ตลอดเวลาซึ่งจากการขยายผลการดำเนินงานสู่หมู่บ้านบริวารนั้น ในส่วนของเกษตรกรแล้ว อาจจะยังไม่คุ้นเคยกับระบบการผลิต หรือวิชาการความรู้ใหม่ๆ ซึ่งอาจแตกต่างจากวิธีการเดิมที่เกษตรกรเคยปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การปฏิบัติและดูแลรักษา ดังนั้นการศึกษา "การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตร ของเกษตรกรหมู่บ้านบริวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์" จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาถึงการยอมรับและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร เพื่อนำผลของการศึกษาไปเป็นแนวทาง ในการวางแผนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อปรับกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพและให้เกิดผลประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร
2. สภาพการทำการเกษตรของเกษตรกร
3. การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร

ขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน

หลักการและเหตุผล

งานโครงการพิเศษ ฝ่ายพัฒนาการผลิตพืช สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 มีหน้าที่รับผิดชอบ อีกด้านหนึ่ง คือ การติดตามประเมินผลโครงการ ที่ดำเนินการไปแล้วตามแผนงานที่ได้วางแผนไว้และดำเนินการไปแล้วตามแผนแม่บท การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตร ของเกษตรกรในครั้งนี ใช้วิธีการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา คือแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เกษตรกรที่ทำการศึกษาในครั้งนี เป็นเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน จากศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ 2538 และได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ตลอดจนการติดตามให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ ซึ่งผลของการศึกษาในครั้งนีเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนในการพัฒนาการผลิตพืช เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร อำเภอภูสิงห์ สืบต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร แบ่งออก 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดขอบเขตการศึกษาเพื่อทำการศึกษาด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์

- สภาพพื้นฐานบางประการทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- สภาพทำการเกษตรของเกษตรกร
- ระดับการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร
- ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร
- กรอบแนวความคิดในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกประชากรที่จะศึกษา กลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างและทดสอบเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปรผลข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 แปรผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่กำหนดไว้ตามขั้นตอนที่ 1 และ 2

- สภาพพื้นฐานบางประการทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- สภาพทำการเกษตรของเกษตรกร
- ระดับการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร
- ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1. ขอบเขตการศึกษาในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. **ขอบเขตของการศึกษา** ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้คือ ศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่ร่วมโครงการ การขยายผลสู่หมู่บ้านบวรวิบูลย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขอบเขตของตัวแปร ดังนี้

2. **สถานภาพพื้นฐานบางประการทางทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ** ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร พื้นที่ถือครองทั้งหมด เอกสารสิทธิที่ดิน ภาวะหนี้สินต่อครัวเรือน จำนวนหนี้สินที่ค้างชำระ แหล่งเงินกู้

3. **สภาพการทำการเกษตร** ประกอบด้วย สภาพพื้นที่ ลักษณะดิน ระยะทางจากแปลงเกษตรกับหมู่บ้าน การมีไฟฟ้า การพักอาศัย การมีบ่อเก็บกักน้ำ ระยะเวลาเก็บกักน้ำ การจ้างแรงงานเสริมทำการเกษตร พื้นที่ปลูกข้าวต่อครัวเรือน การปลูกข้าวเหนียว การปลูกข้าวเจ้า แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว วิธีการปลูกข้าว การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ค่าจ้างแรงงาน ความเพียงพอข้าวต่อการบริโภค การเลี้ยงโค การเลี้ยงกระบือ การเลี้ยงเป็ดและไก่ การเลี้ยงปลา

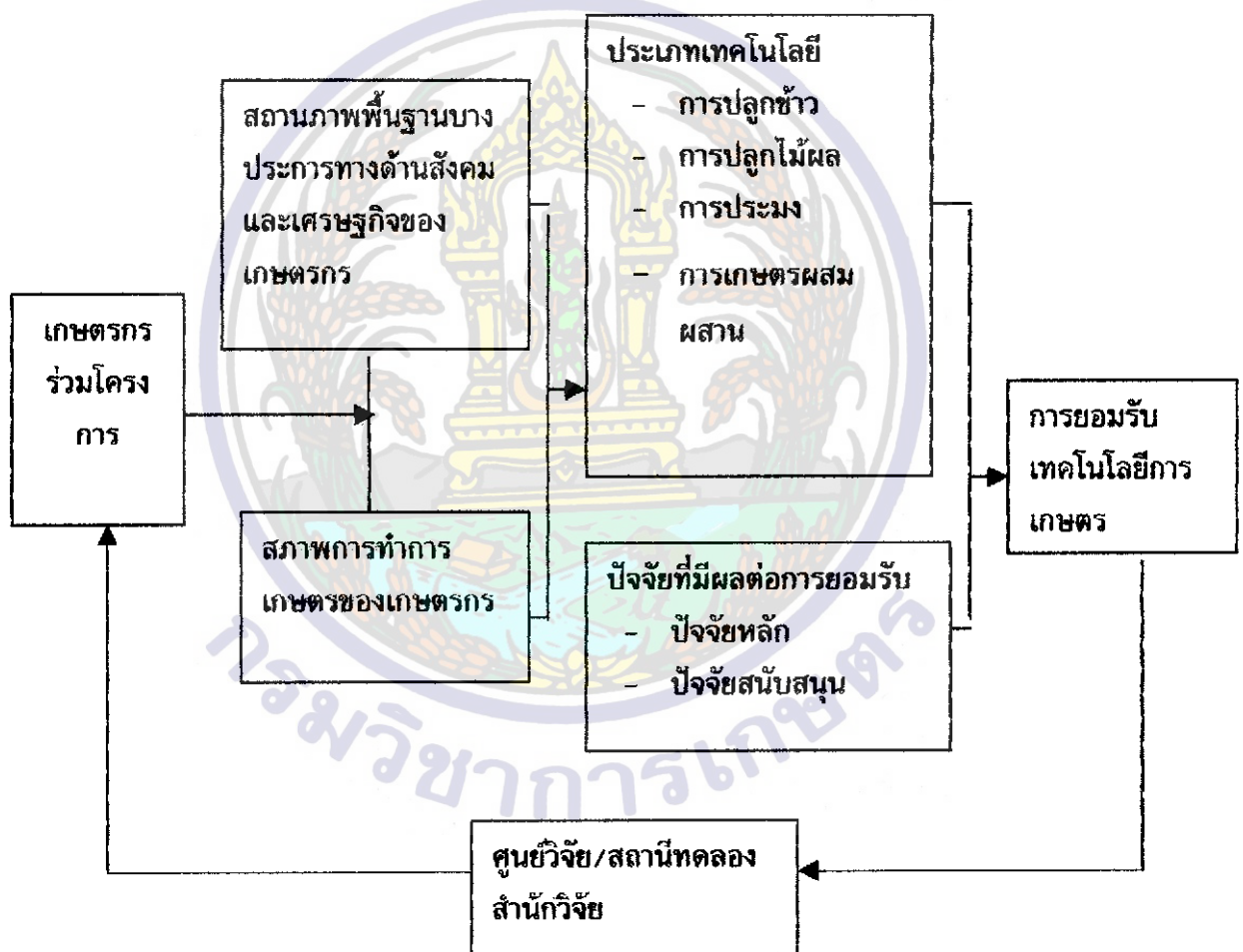
4. **การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร** ประกอบด้วยเทคโนโลยีการปลูกข้าว เทคโนโลยีการปลูกไม้ผล เทคโนโลยีด้านการประมง เทคโนโลยีการเกษตรผสมผสาน ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ

4.1 ปัจจัยหลักประกอบด้วย ความอุดมสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำพอเพียงการคมนาคม สะดวก การมีที่ดินเป็นของตนเอง การมีเงินทุน แรงงานพอเพียง ราคาผลผลิต ความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่

4.2 ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย ความอบอุ่นในครอบครัว การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การมีส่วนร่วมในการวางแผน การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ เพื่อนบ้านทำแล้วประสบผลสำเร็จ ได้รับความรู้จากสื่อ

5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับของเกษตรกรกับประเภทเทคโนโลยีการเกษตรด้าน การปลูกข้าว ไม้ผล ประมง เกษตรผสมผสาน ตลอดจนการศึกษาด้านสภาพทางสังคม เศรษฐกิจบางประการ และสภาพการทำกรเกษตร โดยนำผลจากการศึกษาที่ได้ไปประกอบการวางแผน การพัฒนาการเกษตร ให้กับเกษตรกร กลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

ภาพที่1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2. การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกตัวอย่าง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ของเกษตรกร หมู่บ้านบวรวิวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เป็นหลักในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่ออ้างอิงนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของหมู่บ้านบวรวิวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ และเป็นกลุ่มที่ทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางพระราชดำริ เกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแผนแม่บทระยะที่ 1 จำนวน 60 ครอบครั้ว ที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2538 -2544

2.2. กลุ่มตัวอย่าง

คือ เกษตรกรที่ทำการเกษตรผสมผสาน ตามแนวพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่ และเป็นสมาชิกหมู่บ้านบวรวิวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ จำนวนทั้งหมด 60 ราย (ตารางที่ 1)

2.3. การคัดเลือกตัวอย่าง

เลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) กำหนดทุกครอบครั้ว ที่เกษตรกรทำการเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ และเป็นสมาชิกของหมู่บ้านบวรวิวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดศรีสะเกษ

2.4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ (Close - ended question) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (Open-ended question) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ลักษณะสถานการณ์พื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร
- ส่วนที่ 2 สภาพการทำการเกษตร ของเกษตรกร
- ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร

2.5. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง และวัตถุประสงค์ของการศึกษา จากเอกสาร ผลการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบและเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์
2. จัดทำแบบสัมภาษณ์ ตามแนวทางที่ศึกษาจนสามารถที่จะใช้ตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้
3. ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลในสนามจริง ทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความครอบคลุมของเนื้อหา ความเข้าใจภาษา ตลอดจนข้อเสนอนั้นๆ จากผู้ให้สัมภาษณ์ จนทำให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์และเชื่อถือได้

2.6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบพบกันโดยตรง (Face To Face interview) โดยทีมผู้ช่วยวิจัยจำนวน 4 คนที่จะเป็นผู้สัมภาษณ์ซึ่งก่อนการออกสัมภาษณ์ต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดีก่อนสำหรับทีมที่จะออกสัมภาษณ์

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/for Windows (Statistical Package for the Social Sciences / for Windows) โดยใช้สถิติ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานบางประการ ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการทำการเกษตรของเกษตรกร ที่ทำการเกษตรผสมผสาน ใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าสูงสุดของข้อมูล (Maximum) และค่าต่ำสุดของข้อมูล (Minimum)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร ใช้วิธีการมาตราประเมินค่า (Rating Scale) โดยให้คะแนนตามลำดับความสำคัญที่เกษตรกรเลือกตอบในแบบสัมภาษณ์ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526)

คะแนน 2 หมายถึง มีผลต่อการยอมรับมาก / นำไปปฏิบัติมาก

คะแนน 1 หมายถึง มีผลต่อการยอมรับน้อย / นำไปปฏิบัติน้อย

คะแนน 0 หมายถึง ไม่มีการยอมรับ / ไม่นำไปปฏิบัติ

ค่าเฉลี่ยคะแนนของแต่ละข้อ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้ค่าเฉลี่ยกลางเป็นเกณฑ์ ซึ่งกำหนดการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.34 -2.00 หมายถึง มีผลต่อการยอมรับมาก / นำไปปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ย 0.67 -1.33 หมายถึง มีผลต่อการยอมรับน้อย / นำไปปฏิบัติน้อย

ค่าเฉลี่ย 0.00 -0.66 หมายถึง ไม่มีการยอมรับ / ไม่นำไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 แปรผลการศึกษาตามขั้นตอนที่ 1 และ 2

3.1 สถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร (ตารางที่2)

1. เพศ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 81.7 เป็นชาย ส่วนที่เหลือร้อยละ 18.3 เป็นหญิง และพบว่าเกษตรกรที่ให้ข้อมูลเพศชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในครัวเรือน
2. อายุ เกษตรกรร้อยละ 40.0 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ส่วนที่เหลือร้อยละ 31.7 และร้อยละ 28.3 มีอายุไม่เกิน 45 ปี และอายุระหว่าง 46 - 50 ปี ตามลำดับ เกษตรกรมีอายุน้อยที่สุด 29 ปี สูงสุด 76 ปี
3. การศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 73.3 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป4,ป6, ป7) ส่วนที่เหลือร้อยละ 15.0 และ 11.7 จบการศึกษาระดับสูงกว่าระดับประถมศึกษา และจบการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตามลำดับ
4. ภูมิลำเนาเดิม เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 86.7 ย้ายครอบครัวมาจากที่อื่น ส่วนที่เหลือร้อยละ 13.3 เป็นคนในหมู่บ้านโดยกำเนิด
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 55.4 มีสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 4 คน ส่วนที่เหลือร้อยละ 23.3 และ ร้อยละ 21.7 มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน และ 6 คน ขึ้นไป ตามลำดับ
6. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 56.7 มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.7,15.0 และ1.7 มีแรงงานในครัวเรือน 3 คน 4 คน และ 1 คน ตามลำดับ โดยมีแรงงานเฉลี่ย 2.5 คน
7. จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 45.0 ไม่มีแรงงานในครัวเรือนนอกภาคการเกษตร ส่วนที่เหลือร้อยละ 31.7,16.7 และ 6.7 มีแรงงานนอกภาคการเกษตร 1 คน 2 คน และ 3 คน ตามลำดับ เฉลี่ย 0.85 คน

8. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 65.0 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ส่วนที่เหลือร้อยละ 60.0 และ 41.7 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสถาบันสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ

9. จำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 50.0 มีพื้นที่ถือครองไม่เกิน 15 ไร่ ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.7 และ 23.3 มีพื้นที่ถือครอง 31 ไร่ ขึ้นไป และ 16 -30 ไร่ ตามลำดับ ต่ำสุด 7 ไร่ สูงสุด 90 ไร่ เฉลี่ย 26.7 ไร่ต่อครอบครัว

10. เอกสารสิทธิที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 56.7 มีเอกสารสิทธิ สป.ก. ส่วนที่เหลือร้อยละ 30.0 , 11.7, และ 1.7 เอกสารสิทธิ บท.5 , โฉนด และ นส.3 ก ตามลำดับ

11. ภาวะหนี้สินต่อครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 96.7 มีหนี้สิน ส่วนที่เหลือร้อยละ 3.3 ไม่มีหนี้สิน

12. จำนวนหนี้สินค้างชำระ เกษตรกรร้อยละ 40.0 มีหนี้สินไม่เกิน 20,000 บาท ส่วนที่เหลือร้อยละ 36.7 และ 23.3 มีหนี้สิน 5,001 บาทขึ้นไป และระหว่าง 20,001 - 50,000 บาท ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท เฉลี่ย 45,166.66 บาทต่อครอบครัว

13. แหล่งเงินกู้ของเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 59.0
2. สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 28.3
3. กองทุนหมู่บ้าน (กองทุนเงินล้าน) ร้อยละ 56.7
4. ธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 1.7
5. นายทุนเงินกู้ ร้อยละ 6.7
6. จากเพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง ร้อยละ 16.7

3.2 สภาพการทำกรเกษตรของเกษตรกร (ตารางที่3)

1. สภาพพื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 40.0 มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มสลับดอน ส่วนที่เหลือร้อยละ 30.0 ร้อยละ 16.7 และร้อยละ 13.3 มีสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน ที่ลุ่ม และลาดเชิงตามลำดับ

2. ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านกับพื้นที่ทำการเกษตรผสมผสาน เกษตรกรร้อยละ 48.4 มีพื้นที่ทำการเกษตรห่างจากหมู่บ้านไม่เกิน 500 เมตร ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 33.2 และร้อยละ 14.4 ห่างจากหมู่บ้าน ระหว่าง 501 - 1,000 เมตร และ 1,001 เมตรขึ้นไป

3. การมีไฟฟ้าใช้ในแปลงเกษตรผสมผสาน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 71.7 มีไฟฟ้าใช้ในแปลง ส่วนที่เหลือร้อยละ 28.3 ไม่มีไฟฟ้าใช้

4. การพักอาศัย เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 65.0 พักอาศัยอยู่กับแปลง ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 35.0 พักอาศัยในหมู่บ้าน

5. การมีบ่อน้ำ เกษตรกรทุกครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการมีบ่อน้ำทุกครอบครัว

6. ระยะเวลาการเก็บกักน้ำในบ่อ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 85.0 มีน้ำใช้ในบ่อตลอดปี ส่วนที่เหลือร้อยละ 15.0 น้ำในบ่อใช้ไม่ได้ตลอดปี

7. การจ้างแรงงานเสริมเพื่อช่วยทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 85.0 มีการจ้างแรงงาน ส่วนที่เหลือร้อยละ 15.0 ไม่จ้างแรงงาน

8. พื้นที่การปลูกข้าวของเกษตรกรต่อครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 65.0 มีพื้นที่ปลูกข้าวไม่เกิน 10 ไร่ ส่วนที่เหลือร้อยละ 21.7 และ 13.3 มีพื้นที่ปลูกข้าว 15 ไร่ขึ้นไป และระหว่าง 11 - 15 ไร่ ตามลำดับ ต่ำสุด 3 ไร่ สูงสุด 50 ไร่ เฉลี่ย 11.8 ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญชู สายธนู (2539) ผลการวิเคราะห์พื้นที่เป้าหมายระดับอำเภอ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ รายงานว่า พื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกรอำเภอภูสิงห์ เฉลี่ย 11 ไร่ต่อครอบครัว

9. การปลูกข้าวเหนียว เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 73.3 ไม่ปลูกข้าวเหนียว ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.7 ปลูก ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรในแถบนี้มีการบริโภคข้าวเหนียวน้อยมาก

10. การปลูกข้าวเจ้า เกษตรกรร้อยละ 55.0 ปลูกข้าวเจ้าไม่เกิน 10 ไร่ ส่วนที่เหลือร้อยละ 16.7 และ 11.7 มีพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า 16 ไร่ ขึ้นไป และระหว่าง 11-15 ไร่ ตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ปลูกต่ำสุด 3 ไร่ สูงสุด 50 ไร่ เฉลี่ย 10.2 ไร่ต่อครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรในแถบนี้บริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วีระเดช เปี้ยจำปา และคณะ (2544) การวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รายงานว่าประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่นิยมบริโภคข้าวเจ้า คือ จังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และนครราชสีมา ส่วนที่เหลือก็จะจำหน่าย พันธุ์ข้าวเจ้าที่ปลูกคือ พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 เป็นส่วนใหญ่

11. แหล่งพันธุ์ข้าวที่หาได้ประจำ เกษตรกรร้อยละ 51.7 ได้มาจากหน่วยงานราชการ ส่วนที่เหลือร้อยละ 33.3 และ 15.0 เกษตรกรเก็บพันธุ์ไว้เอง และได้มาจากเพื่อนบ้าน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรจะไปขอรับพันธุ์ข้าวจากศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ ซึ่งภายในศูนย์จะมีแปลงผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดีไว้เพื่อแจกจ่ายให้กับเกษตรกร โดยการดำเนินงานของศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานี

12. วิธีการปลูกข้าวของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 75.0 ปลูกข้าวโดยวิธีการปักดำ ส่วนที่เหลือร้อยละ 16.7 และ 8.3 เกษตรกรปลูกข้าวโดยวิธีการหว่าน และทั้งการปักดำและการหว่าน

13. การใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 81.7 มีการใช้ปุ๋ยเคมี ส่วนที่เหลือร้อยละ 18.3 ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยเคมีที่ใช้คือ สูตร 16-16-8

14. การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 56.7 มีการใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว ปุ๋ยที่ใช้มีปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด

15. ค่าจ้างแรงงานช่วยในการทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 55.0 มีค่าจ้างแรงงานไม่เกิน 3,000 บาท ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.7 และ 18.3 อัตราค่าจ้างแรงงาน 3,501 บาท ขึ้นไป และระหว่าง 3,001-3,500 บาท ตามลำดับต่ำสุด 400 บาท สูงสุด 40,000 บาท เฉลี่ย 3,545 บาท

16. ความเพียงพอต่อการบริโภคของข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 80.0 มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภค ส่วนที่เหลือร้อยละ 20.0 มีข้าวบริโภคไม่เพียงพอ เกษตรกรจากการศึกษาพบว่าแก้ปัญหาโดยการซื้อจากร้านค้าและยืมจากเพื่อนบ้าน และญาติพี่น้องซึ่งถึงฤดูกาลต่อไปก็มีการชดใช้กันคืน

17. การเลี้ยงโค เกษตรกรส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 81.0 มีการเลี้ยงโคส่วนที่เหลือร้อยละ 19.0 ไม่เลี้ยง เฉลี่ย (n = 41) 4.8 ตัวต่อครัวเรือนสูงสุด 20 ตัว ต่ำสุด 2 ตัว

18. การเลี้ยงกระบือ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 71.7 ไม่เลี้ยงกระบือส่วนที่เหลือร้อยละ 28.3 เลี้ยงเฉลี่ย (n = 17) = 2.6 ตัวต่อครัวเรือน สูงสุด 6 ตัว ต่ำสุด 3 ตัว

19. การเลี้ยงเป็ดและไก่ เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 87.3 มีการเลี้ยง ส่วนที่เหลือร้อยละ 21.7 ไม่มีการเลี้ยง เฉลี่ย (n= 87) 8.9 ตัวต่อครัวเรือน สูงสุด 80 ตัว ต่ำสุด 2 ตัว ซึ่งเป็นที่เกษตรกรเลี้ยงเป็นเปิดเทศ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอภูสิงห์ กรมปศุสัตว์

20. การเลี้ยงปลา ทุกครอบครัวมีการเลี้ยงปลา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมประมง

3.3 การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

การศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร ที่ร่วมโครงการหมู่บ้านขยายผลเกษตรผสมผสาน ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ ของหมู่บ้านบริหารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ ประกอบด้วย เทคโนโลยีการปลูกข้าว เทคโนโลยีการปลูกไม้ผล เทคโนโลยีด้านการประมง เทคโนโลยีการเกษตรผสมผสาน การศึกษาในครั้งนี้ใช้ค่าเฉลี่ยของคำตอบการยอมรับเทคโนโลยีด้านต่างๆ เรียงคำตอบจากมากไปหาน้อย และแปลเป็นความหมายระดับการยอมรับเทคโนโลยี โดยใช้ค่าเฉลี่ยกลาง ซึ่งกำหนดเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยกลางระหว่าง 1.34 - 2.00 หมายถึง ยอมรับและนำไปปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ยกลางระหว่าง 0.67 - 1.33 หมายถึง ยอมรับและนำไปปฏิบัติน้อย

ค่าเฉลี่ยกลางระหว่าง 0.00 - 0.66 หมายถึง ไม่ยอมรับและไม่นำไปปฏิบัติ

3.3.1 การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าว (ตารางที่ 4)

เกษตรกรที่ร่วมโครงการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวในระดับมาก จำนวน 5 เรื่อง คือ พันธุ์ข้าวที่นำมาส่งเสริมและแนะนำ ($\bar{X} = 1.78$) วิธีการเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์ ($\bar{X} = 1.78$) การเตรียมดินและวิธีการปลูก ($\bar{X} = 1.76$) การใส่ปุ๋ย ($\bar{X} = 1.45$) การกำจัดโรค,แมลง,วัชพืช ($\bar{X} = 1.45$) ส่วนเรื่องที่ยอมรับและปฏิบัติเล็กน้อยคือ การเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.32$) พันธุ์ข้าวที่แนะนำคือพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 มีความเหมาะสมกับพื้นที่

3.3.2 การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกไม้ผล (ตารางที่ 5)

เกษตรกรที่ร่วมโครงการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกไม้ผลในระดับมาก จำนวน 4 เรื่อง คือ พันธุ์ไม้ผลที่ส่งเสริม ($\bar{X} = 1.77$) การใส่ปุ๋ยและการบำรุงรักษา ($\bar{X} = 1.63$) วิธีการปลูก ($\bar{X} = 1.60$) การเตรียมดิน ($\bar{X} = 1.57$) ส่วนที่เหลืออีก 1 เรื่องเกษตรกรยอมรับและนำไปปฏิบัติในระดับน้อย คือ การขยายพันธุ์ ($\bar{X} = 0.75$) และไม่ปฏิบัติจำนวน 2 เรื่อง คือ การแปรรูปผลผลิต ($\bar{X} = 0.63$) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง ($\bar{X} = 0.50$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรยังขาดความรู้และการปฏิบัติในวิธีการขยายพันธุ์ ตลอดจนการแปรรูปผลผลิต ซึ่งยังพบว่าเกษตรกรเกษตรกรจะบริโภคในรูปแบบสด และสุก ที่เหลือก็จำหน่าย จาก การสัมภาษณ์เกษตรกรมีความต้องการที่จะฝึกอบรมเรื่องการขยายพันธุ์และการแปรรูปผลผลิต

ออกเฉียงเหนือตอนล่าง ข้อควรคำนึง คือ สถานที่ดำเนินกิจกรรมต้องอยู่ใกล้บ้าน หรือมีบ้านอยู่ในพื้นที่นั้น และต้องมีแรงงานพอเหมาะกับขนาดพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรม ส่วนที่เหลืออีก 4 เรื่อง มีผลต่อการยอมรับในระดับน้อย คือ แรงงานในครอบครัวพอเพียง ($X = 1.20$ ราคาผลผลิต ($X = 1.17$) การมีเงินทุนเพียงพอ ($X = 0.87$) และสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ($X = 0.80$)

เกษตรกรที่ร่วมโครงการจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยสนับสนุน ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร อยู่ในระดับมาก มี จำนวน 3 เรื่อง (ตารางที่ 9) คือการได้รับการติดตามเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่ ($X = 1.67$) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตร่วมกับเจ้าหน้าที่ ($X = 1.63$) การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ($X = 1.62$) ส่วนที่เหลืออีก 3 เรื่อง มีผลต่อการยอมรับในระดับน้อย คือ เพื่อนบ้านทำแล้วประสบผลสำเร็จ ($X = 1.32$) การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ($X = 1.10$) การที่เกษตรกรไม่ต้องการไปทำงานต่างถิ่นต้องการให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ($X = 0.88$) และปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการยอมรับ จำนวน 1 เรื่อง คือ การได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ($X = 0.47$)

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

เกษตรกรที่ร่วมโครงการจากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 81.0 เป็นเพศชาย เกษตรกรร้อยละ 40.0 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรร้อยละ 86.7 ย้ายครอบครัวมาจากที่อื่น ร้อยละ 55.4 มีสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 4 คน และมีแรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่ 2 คน ครอบครัวเกษตรกร ร้อยละ 45.0 ไม่มีแรงงานทำงานนอกภาคการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ไม่เกิน 15 ไร่ เฉลี่ย 26.7 ไร่ต่อครัวเรือน เอกสารสิทธิในที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ สปก. 4-01 เกษตรกรมีหนี้สินแทบทุกครัวเรือน จำนวนหนี้สินที่ค้างชำระร้อยละ 40.0 ไม่เกิน 20,000 บาท แหล่งเงินกู้ที่เกษตรกรกู้จะกู้จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและกองทุนหมู่บ้าน และสหกรณ์การเกษตร

2 สภาพการทำกาเกษตรของเกษตรกร

พื้นที่เกษตรกรสวน ใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มสลับดอนระยะทางจากบ้านพักอาศัยถึงแปลงส่วนใหญ่ไม่เกิน 500 เมตร และเกษตรกรร้อยละ 71.7 มีไฟฟ้าใช้ในแปลง ร้อยละ 65.0 เกษตรกรจะพักอาศัยอยู่กับแปลง เกษตรกรที่ร่วมโครงการมีป้อน้ำทุกครอบครัว ร้อยละ 26.7 ปลูกข้าวเหนียว เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเจ้า แหล่งพันธุ์ข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่ได้มาจากการสนับสนุนจากหน่วยงานของทางราชการ คือ ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวด้วยวิธีการปักดำ และมีการใช้ปุ๋ยเคมีเป็น

ส่วนมากถึงร้อยละ 81.7 และมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 56.7 ค่าจ้างแรงงานเสริมในการทำการเกษตรส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.0 มีการจ้างแรงงานไม่เกิน 3,000 บาท ชาวที่ผลิตได้ส่วนใหญ่เพียงพอกับการบริโภค เกษตรกรร้อยละ 81.0 มีการเลี้ยงโค ซึ่งตรงกันข้ามกับกระบือ เกษตรกรมีการเลี้ยงน้อยมากเพียงร้อยละ 28.3 การเลี้ยงเปิดและไก่ เกษตรกรเลี้ยงแทบทุกครัวเรือนถึงร้อยละ 87.3 และเกษตรกรทุกครัวเรือนมีการเลี้ยงปลา

3. การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

เทคโนโลยีการปลูกข้าว จากกำหนดไว้ 6 เรื่อง พบว่าเกษตรกรให้การยอมรับในระดับมาก จำนวน 5 เรื่อง คือ พันธุ์ข้าวที่ส่งเสริมแนะนำ การเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์ การเตรียมดินและการปลูกการใส่ปุ๋ย การป้องกันกำจัด โรคและแมลง ส่วนอีก 1 เรื่อง มีการยอมรับในระดับน้อย คือ การเก็บเกี่ยว

เทคโนโลยีการปลูกไม้ผล จากกำหนดไว้ 7 เรื่อง พบว่าเกษตรกรยอมรับในระดับมากจำนวน 4 เรื่อง คือ พันธุ์ไม้ผลที่ส่งเสริม การใส่ปุ๋ยและการบำรุงรักษา วิธีการปลูก และการเตรียมดิน ส่วนอีก 1 เรื่อง มีการยอมรับในระดับน้อย คือ การขยายพันธุ์ และไม่ปฏิบัติ จำนวน 2 เรื่อง คือ การแปรรูปผลผลิตและการป้องกันกำจัดโรคและแมลง

เทคโนโลยีด้านการประมง จากกำหนดไว้ 5 เรื่อง พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมาก จำนวน 2 เรื่อง คือ พันธุ์ปลาที่ส่งเสริมแนะนำ และการอนุบาลลูกปลา ส่วนอีก 1 เรื่อง ยอมรับในระดับน้อย คือ วิธีการให้อาหารปลา และไม่ปฏิบัติตามจำนวน 2 เรื่อง คือ การเตรียมบ่อและการป้องกันกำจัดโรค

เทคโนโลยีด้านการเกษตรผสมผสาน จากกำหนดไว้ 5 เรื่อง พบว่าเกษตรกร ยอมรับในระดับมาก จำนวน 3 เรื่อง คือ รูปแบบการปลูกข้าว + ไม้ผล, การจัดระบบไร่นาการจัดแบ่งพื้นที่ รูปแบบการปลูกข้าว + การเลี้ยงปลา, ส่วนที่เหลืออีก 2 เรื่อง ยอมรับในระดับน้อย คือ รูปแบบการปลูกข้าว + การเลี้ยงปลา + การเลี้ยงสัตว์ และรูปแบบการปลูกข้าว + ไม้ผล + พืชผัก + การเลี้ยงสัตว์ + การเลี้ยงปลา

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

ปัจจัยหลัก จากกำหนดไว้ 8 เรื่อง พบว่ามีการยอมรับในระดับมาก จำนวน 4 เรื่อง คือ แหล่งน้ำพอเพียง ความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ที่ แนะนำ การมีที่ดินเป็นของตนเอง การคมนาคมสะดวก และอีก 4 เรื่องมีการยอมรับในระดับน้อย คือ แรงงานในครอบครัวเพียงพอ ราคาผลผลิต การมีเงินทุนเพียงพอ และสภาพพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์

ปัจจัยสนับสนุน จากกำหนดไว้ 7 เรื่อง พบว่าเกษตรกรยอมรับในระดับมากจำนวน 3 เรื่อง คือ การได้รับการติดตามเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตกับเจ้าหน้าที่ การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ส่วนที่เหลืออีก 3 เรื่องมีการยอมรับในระดับน้อย คือ เห็นเพื่อนบ้านทำและ

ประสบความสำเร็จ การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต และไม่ต้องเดินทางไปทำงานต่างถิ่น ต้องการให้ครอบครัว มีความอบอุ่น และไม่มีผลต่อการยอมรับ 1 เรื่อง คือ การได้รับความรู้จากสื่อต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการ และปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรที่เป็นมูลเหตุและสนับสนุนในการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรหมู่บ้านบวรวิจารย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ร่วมโครงการ ทำให้ได้ประโยชน์ที่สำคัญ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรมวิชาการเกษตร ซึ่งรับผิดชอบงานวิชาการด้านพืชที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผน การวิจัยและพัฒนา ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งงานวิชาการผลงานวิจัย บางครั้งต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรเกิดการยอมรับกับเทคโนโลยีด้านนั้น ๆ

จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาคัดเลือกเกษตรกร เข้าร่วมโครงการ เพื่อเป็นแปลงตัวอย่างและเกษตรกรตัวอย่างเพื่อขยายผลอย่างมีประสิทธิภาพ และให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้ ศึกษาเป็นแบบอย่างอีกต่อไป ให้ตรงตามแผนแม่บทของศูนย์พัฒนาศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้กำหนดไว้ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. แนวทางพิจารณาคัดเลือกเกษตรกร เพื่อร่วมโครงการส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน
ควรมีคุณสมบัติดังนี้
 - 1.1 เกษตรกรต้องมีแหล่งน้ำที่พอเพียง เพื่อที่จะให้เกษตรกรสามารถที่จะดำเนินการผลิต
ได้ตลอดทั้งปี
 - 1.2 เกษตรกรต้องมีที่ดินเป็นของตนเอง
 - 1.3 การคมนาคมระหว่างแปลงกับที่พักต้องมีความสะดวกและไม่ไกลจากที่พักจนเกินไป
ทั้งนี้เพื่อเกษตรกรจะได้มีความสะดวกและง่าย ต่อการเดินทางไปดูแลรักษาพืชหรือสัตว์ที่ดำเนินการผลิต
ตลอดจนการขนย้ายปัจจัยการผลิตหรือผลผลิตระหว่างแปลงเข้าสู่หมู่บ้านหรือชุมชน
 - 1.4 เกษตรกรที่ร่วมโครงการต้องได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวไม่มีคนใดคนหนึ่งขัด
แย้งซึ่งอาจไม่เป็นผลดีในอนาคต

2. แนวทางวิจัยและพัฒนา ควรคำนึงปัจจัยดังต่อไปนี้

2.1 หน่วยงาน ที่จะเข้าไปดำเนินการวิจัยหรือพัฒนาในพื้นที่ของเกษตรกร ต้องสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกร สร้างความสัมพันธ์ที่ดี การติดตามเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ อย่างสม่ำเสมอ

2.2 พันธุ์พืชที่เกษตรกรมีการยอมรับหน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้ความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับการขยายพันธุ์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถที่จะผลิตพันธุ์เองได้อย่างถูกต้องเพื่อเกษตรกรจะมีพันธุ์พืชที่ดีเก็บไว้ใช้เองและแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างชุมชน

2.3 ควรมีการจัดการฝึกอบรมหรือแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิต เพื่อเป็นการเก็บรักษาผลผลิตให้เก็บไว้ได้นานและเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิต

ประโยชน์ที่ได้รับ

เมื่อได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จากโครงการนี้แล้วครบตามวัตถุประสงค์แล้วจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. เป็นข้อมูลในการวางแผนวิจัยและทดสอบเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร
2. เป็นข้อมูลทางวิชาการสำหรับเจ้าหน้าที่ของกรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานอื่น ๆ ของทางราชการและองค์กรเอกชน ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาอาชีพทางการเกษตร ที่จะใช้ประกอบการวางแผนการพัฒนาและเป็นข้อมูลสำหรับวิจัยต่อไปในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำบลและหมู่บ้าน

ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวนตัวอย่าง
ห้วยตึกชู	โคกทะลอก	3
	ตะแบง	6
	ห้วยตึกชู	3
	โคกสามัคคี	4
	โพธิ์คำ	2
	ทุ่งหลวง	4
	โคกใหญ่	5
	โพธิ์ทอง	2
ละลม	ละลม	1
	ละลมใต้	2
	ละลมเหนือ	1
	โกนแดง	1
โคกตาล	โคกตาล	4
	นาศิลา	4
	คลองคำโคกแต้	6
ห้วยตามอญ	ไทยถาวร	3
	พนมชัย	3
ดงรัก	กลาง	6
5 ตำบล	18 หมู่บ้าน	60 ครอบครัว

ที่มา : ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2542)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมเศรษฐกิจ
บางประการ

สถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ		จำนวน	ร้อยละ
		(60 คน)	
1. เพศ			
ชาย		49	81.7
หญิง		11	18.3
2. อายุ			
ไม่เกิน 45 ปี		19	31.7
46 - 50 ปี		17	28.3
51 ปี ขึ้น		24	40.0
อายุ ต่ำสุด 29 ปี สูงสุด 76 ปี			
3. ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา		7	11.7
จบการศึกษาประถมศึกษา		44	73.3
จบการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา		9	15.0
4. ภูมิลำเนาเดิม			
หมู่บ้านโดยกำเนิด		8	13.3
ย้ายมาจากที่อื่น		52	86.7
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน			
ไม่เกิน 4 คน		33	55.0
5 คน		14	23.3
6 คนขึ้นไป		13	21.7

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการ (ต่อ)

สถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ	จำนวน (60 คน)	ร้อยละ
6. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน		
1 คน	1	1.7
2 คน	34	56.7
3 คน	16	26.7
4 คน	9	15.0
ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน เฉลี่ย 2.5 คน ต่อครอบครัว		
7. จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร		
ไม่มีแรงงานนอกภาคการเกษตร	27	45.0
1 คน	19	31.7
2 คน	10	16.7
3 คน	4	6.7
ต่ำสุด 0 สูงสุด 3 คน เฉลี่ย 0.85 คน		
8. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ธก.ส.	36	60.0
สหกรณ์การเกษตร	25	41.7
กองทุนหมู่บ้าน	39	65.0

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการ (ต่อ)

สถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ	จำนวน (60 คน)	ร้อยละ
9. พื้นที่ถือครองทั้งหมด		
ไม่เกิน 15 ไร่	30	50.0
16 - 30 ไร่	14	23.3
31 ไร่ขึ้นไป	16	26.7
ต่ำสุด 7 ไร่ สูงสุด 90 ไร่ เฉลี่ย 26.7 ไร่		
10. เอกสารสิทธิที่ดิน		
นส.3.ก	1	1.7
สป.ก.	34	56.6
โฉนด	7	11.7
บพ.5	18	30.0
11. ภาวะหนี้สินต่อครัวเรือน		
มี	58	96.7
ไม่มี	2	3.3
12. จำนวนหนี้สินที่ค้างชำระ		
ไม่เกิน 20,000 บาท	24	40.0
20,001 - 50,000 บาท	14	23.3
50,001 บาทขึ้นไป	22	36.7
ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 150,000 บาท เฉลี่ย 45,166.66 บาท		

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการ (ต่อ)

สถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ	จำนวน (60 คน)	ร้อยละ
13. แหล่งเงินทุนของเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ธก.ส.	36	59.0
สหกรณ์การเกษตร	17	28.3
กองทุนหมู่บ้าน	34	56.7
ธนาคารพาณิชย์	1	1.7
นายทุน	4	6.7
เพื่อนบ้าน,ญาติพี่น้อง	10	16.7

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสภาพการทำงานเกษตรผสมผสาน

สภาพทำการเกษตร	จำนวน (60 คน)	ร้อยละ
1. สภาพพื้นที่ทำการเกษตร		
ที่ดอน	18	30.0
ที่ลุ่มสลับดอน	24	40.0
ที่ลุ่ม	10	16.7
ที่ลาดเชิง	8	13.3
2. หมู่บ้านกับพื้นที่ทำการเกษตร		
ห่างจากหมู่บ้านไม่เกิน 500 เมตร	29	48.4
ห่างจากหมู่บ้าน 501 - 1,000 เมตร	20	33.2
ห่างจากหมู่บ้าน 1,001 เมตรขึ้นไป	11	18.4
3. การมีไฟฟ้าใช้ในแปลง		
มี	43	71.7
ไม่มี	17	28.3
4. การพักอาศัย		
พักอาศัยในแปลง	39	65.0
พักอาศัยในหมู่บ้าน	21	35.0
5. การมีป้อน้ำ		
เกษตรกรมีป้อน้ำทุกครอบครัว	60	100
6. ระยะเวลาการใช้น้ำในบ่อ		
ใช้ได้ตลอดปี	51	85.0
ใช้ไม่ได้ตลอดปี	9	15.0

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสภาพการทำเกษตรผสมผสาน (ต่อ)

สภาพทำการเกษตร	จำนวน (60 คน)	ร้อยละ
7. การจ้างแรงงานเพื่อช่วยทำการเกษตร		
จ้าง	45	75.0
ไม่จ้าง	15	25.0
8. พื้นที่ปลูกข้าว		
ไม่เกิน 10 ไร่	39	65.0
11-15 ไร่	8	13.3
16 ไร่ ขึ้นไป	13	21.7
ต่ำสุด 3 ไร่ สูงสุด 50 ไร่ เฉลี่ย 11.8 ไร่		
9. การปลูกข้าวเหนียว		
ปลูก	16	26.7
ไม่ปลูก	44	73.3
10. การปลูกข้าวเจ้า		
ไม่เกิน 10 ไร่	43	71.7
11-15 ไร่	7	11.7
16 ไร่ ขึ้นไป	10	16.7
ต่ำสุด 5 ไร่ สูงสุด 50 ไร่ เฉลี่ย 10.2 ไร่		
11. แหล่งพันธุ์ที่หาได้ประจำ		
หน่วยงานราชการ	31	51.7
เก็บพันธุ์ไว้เอง	20	33.3
จากเพื่อนบ้าน	9	15.0

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสภาพการทำเกษตรผสมผสาน (ต่อ)

สภาพทำการเกษตร	จำนวน (60 คน)	ร้อยละ
12. การปลูกข้าว		
ปักดำ	45	75.0
หว่าน	10	16.7
ปักดำ+หว่าน	5	8.3
13. การใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว		
ใช่	49	81.7
ไม่ใช่	11	18.3
14. การใช้ปุ๋ยอินทรีย์		
ใช่	34	56.7
ไม่ใช่	26	43.3
15. การจ้างแรงงานช่วยในการทำเกษตร		
จ้างไม่เกิน 3,000 บาท	33	55.0
3,001-3,500 บาท	11	18.3
3,501 บาทขึ้นไป	16	26.7
ต่ำสุด 400 บาท สูงสุด 40,000 บาท เฉลี่ย 3,545 บาท		
16. ความเพียงพอต่อการบริโภคข้าว		
เพียงพอ	48	80.0
ไม่เพียงพอ	12	20.0

ตารางที่ 3.-จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสภาพการทำกิจกรรมผสมผสาน.(ต่อ).

สภาพทำการเกษตร	จำนวน (60 คน)	ร้อยละ
17. การเลี้ยงโค		
เลี้ยง (n=41)	41	68.3
ไม่เลี้ยง	19	31.7
ต่ำสุด 2 ตัว สูงสุด 20 ตัว เฉลี่ย 4.8 ตัว		
18. การเลี้ยงกระบือ		
เลี้ยง (n= 17)	17	28.3
ไม่เลี้ยง	43	71.7
ต่ำสุด 1 ตัว สูงสุด 6 ตัว เฉลี่ย 2.6 ตัว		
19. การเลี้ยงเป็ดและไก่		
เลี้ยง	87	78.3
ไม่เลี้ยง	13	21.7
ต่ำสุด 2 ตัว สูงสุด 80 ตัว เฉลี่ย 8.9 ตัว		
20. การเลี้ยงปลา		
เกษตรกรเลี้ยงปลา	60	100.0

ตารางที่ 4 แสดงระดับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรต่อเทคโนโลยีการปลูกข้าว

เทคโนโลยีการปลูกข้าว	Mean	S.D	ระดับการยอมรับ
1. พันธุ์ข้าวที่ส่งเสริมแนะนำ	1.78	0.42	มาก
2. การเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์	1.78	0.42	มาก
3. การเตรียมดินและการปลูก	1.67	0.48	มาก
4. การใส่ปุ๋ย	1.45	0.50	มาก
5. การป้องกันกำจัดโรค,แมลง	1.45	0.67	มาก
6. การเก็บเกี่ยว	1.32	0.60	น้อย

ตารางที่ 5 แสดงระดับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรต่อเทคโนโลยีการปลูกไม้ผล

เทคโนโลยีการปลูกไม้ผล	Mean	S.D.	ระดับการยอมรับ
1. พันธุ์ไม้ผลที่ส่งเสริม	1.77	0.43	มาก
2. การใส่ปุ๋ยและการบำรุงรักษา	1.63	0.49	มาก
3. วิธีการปลูก	1.60	0.56	มาก
4. การเตรียมดิน	1.57	0.50	มาก
5. การขยายพันธุ์	0.75	0.60	น้อย
6. การแปรรูปผลผลิต	0.63	0.71	ไม่ปฏิบัติ
7. การป้องกันกำจัดโรคและแมลง	0.50	0.60	ไม่ปฏิบัติ

ตารางที่ 6 แสดงระดับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรต่อเทคโนโลยีด้านการประมง

เทคโนโลยีด้านการประมง	Mean	S.D.	ระดับการยอมรับ
1. พันธุ์ปลาที่ส่งเสริมแนะนำ	1.63	0.49	มาก
2. การอนุบาลลูกปลา	1.60	0.53	มาก
3. วิธีการให้อาหารปลา	1.02	0.81	น้อย
4. การเตรียมบ่อ	0.58	0.67	ไม่ปฏิบัติ
5. การป้องกันกำจัดโรค	0.33	0.57	ไม่ปฏิบัติ

ตารางที่ 7 แสดงระดับการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรต่อเทคโนโลยีด้านการเกษตรผสมผสาน

เทคโนโลยีด้านการเกษตรผสมผสาน	Mean	S.D.	ระดับการยอมรับ
1. รูปแบบการปลูกข้าว+ไม้ผล	1.75	0.44	มาก
2. การจัดระบบไร่นา การจัดแบ่งพื้นที่	1.47	0.50	มาก
3. รูปแบบการปลูกข้าว + การเลี้ยงปลา	1.35	0.68	มาก
4. รูปแบบการปลูกข้าว + การเลี้ยงปลา + เลี้ยงสัตว์	0.83	0.78	น้อย
5. รูปแบบการปลูกข้าว + ไม้ผล + พืชผัก + การเลี้ยงสัตว์ + การเลี้ยงปลา	0.70	0.74	น้อย

ตารางที่ 8 แสดงระดับปัจจัยหลักที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีตามความคิดเห็นของเกษตรกร

ปัจจัยหลัก	Mean	S.D.	ระดับการมีผลต่อ การยอมรับ
1. แหล่งน้ำพอเพียง	1.73	0.45	มาก
2. ความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ที่แนะนำ	1.73	0.45	มาก
3. การมีที่ดินเป็นของตนเอง	1.62	0.49	มาก
4. การคมนาคมสะดวก	1.45	0.70	มาก
5. แรงงานในครอบครัวเพียงพอ	1.20	0.78	น้อย
6. ราคาผลผลิต	1.17	0.85	น้อย
7. การมีเงินทุนเพียงพอ	0.87	0.72	น้อย
8. สภาพพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์	0.80	0.75	น้อย

ตารางที่ 9 แสดงระดับปัจจัยสนับสนุนที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีตามความคิดเห็นของเกษตรกร

ปัจจัยสนับสนุน	Mean	S.D.	ระดับการมีผลต่อ การยอมรับ
1. การได้รับการติดตามเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่	1.67	0.48	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตกับเจ้าหน้าที่	1.63	0.49	มาก
3. การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว	1.62	0.52	มาก
4. เพื่อนบ้านทำแล้วประสบผลสำเร็จ	1.32	0.68	น้อย
5. การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	1.10	0.80	น้อย
6. ไม่ต้องการไปทำงานต่างถิ่น ต้องการให้ครอบครัว มีความอบอุ่น	0.88	0.69	น้อย
7. การได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ	0.47	0.65	ไม่มีผล

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา. (2532). **ลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ขอมรับนวัตกรรม กับเกษตรกรที่ไม่ขอมรับนวัตกรรม กรณีการปลูกข้าวพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตสูง**. สงขลา คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ชาญชัย อ่อนสอาด (2541). **ระบบเกษตรกรรมที่เหมาะสมในเขตน้ำฝน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์**
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). **ทัศนคติ การวัดความเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พีรพัฒนา.
- ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2542). **โครงการขยายผลเกษตรทฤษฎีใหม่ 72 พรรษามหาราช (เอกสารจัดสำเนา)**
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2524). **หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จีระเดช เปี้ยจำปา (2544). **การวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**
- สมเดช ประวิฬรรณ. (2540). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม : เปรียบเทียบกลุ่มแม่บ้านในนิคมสร้างตนเองโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู และนิคมสร้าง ตนเองห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิน พันธุ์พินิจ และ บำเพ็ญ เทียวหวาน. (2542) **การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรตามโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรภาคกลางของประเทศไทย** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อรรถัย แก้ววิจิตร. (2542). **ความต้องการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหลืองของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แบบสัมภาษณ์

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

เรื่อง

การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรของเกษตรกร หมู่บ้านบริวารศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ ฯ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์นาย/นาง.....นามสกุล.....

บ้านเลขที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัดศรีสะเกษ สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ 1 สถานภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ปี
3. ท่านจบการศึกษาระดับใด
 ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา ประถมศึกษา (ป4,ป6,ป7,)
 สูงกว่าประถมศึกษา อื่นๆ ระบุ.....
4. ภูมิลำเนาเดิมของท่าน
 หมู่บ้านโดยกำเนิด ย้ายมาจากที่อื่น
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คน
6. จำนวนแรงงานภาคการเกษตร คน
7. จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร คน
8. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 ธก.ส สหกรณ์การเกษตร
 กองทุนหมู่บ้าน อื่นๆ ระบุ.....
9. ท่านมีพื้นที่ถือครองทั้งหมด.....ไร่
10. เอกสารสิทธิในการถือครอง
 นส.3 ก สป.ก. 4-01 โฉนด บพ.5
 อื่นๆ ระบุ.....
11. ปัจจุบันท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่
 มี ไม่มี

12. จำนวนหนี้สินที่ค้างชำระ บาท

13. แหล่งเงินกู้ของท่านคือ

☐ ธก.ส.	☐ สหกรณ์การเกษตร
☐ กองทุนหมู่บ้าน	☐ ธนาคารพาณิชย์
☐ นายทุน	☐ เพื่อนบ้าน,ญาติพี่น้อง

ตอนที่ 2 สภาพการทำการเกษตรของเกษตรกร

1. สภาพพื้นที่ทำการเกษตรของท่าน

☐ ที่ดอน	☐ ที่ลุ่ม
☐ ที่ลุ่มสลับดอน	☐ ที่ลาดเอียง

2. ระยะห่างระหว่างบ้านพักกับแปลงทำการเกษตรของท่าน กิโลเมตร

3. แปลงทำการเกษตรของท่านมีไฟฟ้าใช้หรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี

4. ที่พักอาศัยของท่านอยู่ในแปลงทำการเกษตรหรือไม่

☐ พักในแปลง	☐ พักอาศัยในหมู่บ้าน

5. ท่านมีป่อกับกักน้ำในแปลงหรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี

6. บ่อน้ำของท่านเก็บกักน้ำได้ตลอดปีหรือไม่

☐ ตลอดปี	☐ ไม่ตลอดปี

7. ท่านจ้างแรงงานเสริมในการช่วยดำเนินกิจกรรมในแปลงเกษตรหรือไม่

จ้าง จำนวนเงิน บาท

ไม่จ้าง เพราะ

8. ท่านมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด ไร่

พื้นที่ปลูกข้าวเหนียว ไร่ ข้าวเจ้า

9. แหล่งที่มาของพันธุ์ข้าว

- () หน่วยงานทางราชการ ชื่อหน่วยงานระบุ.....
- () คัดเลือกพันธุ์เอง
- () เพื่อนบ้าน ,ญาติพี่น้อง

10. วิธีการปลูกข้าวของท่าน

- () บักดำ () หว่าน () หว่านและบักดำ

11. ท่านปลูกข้าวได้ใส่ปุ๋ยเคมีหรือไม่

- () ใส ปุ๋ยสูตร.....
- () ไม่ได้.....

12. ท่านปลูกข้าวได้ใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือไม่

- () ใส ระบุ.....
- () ไม่ได้

13. ผลผลิตข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนท่านหรือไม่

- () เพียงพอ () ไม่เพียงพอ ท่านแก้ปัญหาโดย.....

14. สภาพการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร

ชนิดสัตว์	เลี้ยง / ตัว	ไม่เลี้ยง
โค		
กระบือ		
เป็ดและไก่		
ปลา		
อื่นๆ		

ตอนที่ 3 การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร (กรณีกาเครื่องหมาย / ในห้องตามความเป็นจริง)

3.1 หลังจากท่านเข้าร่วมโครงการแล้วท่านยอมรับเทคโนโลยีและนำไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

คะแนน 2 หมายถึง ยอมรับและนำไปปฏิบัติมาก

คะแนน 1 หมายถึง ยอมรับและนำไปปฏิบัติน้อย

คะแนน 0 หมายถึง ไม่ยอมรับและไม่นำไปปฏิบัติ

ประเภทเทคโนโลยี	ระดับการยอมรับและนำไปปฏิบัติ		
	มาก	น้อย	ไม่ปฏิบัติ
เทคโนโลยีการปลูกข้าว			
1. พันธุ์ข้าวที่แนะนำส่งเสริม			
2. การเตรียมดินและการปลูก			
3. การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษา			
4. การป้องกันกำจัดโรคและแมลง			
5. การเก็บเกี่ยว			
6. การเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์			

ประเภทเทคโนโลยี	ระดับการยอมรับและนำไปปฏิบัติ		
	มาก	น้อย	ไม่ปฏิบัติ
เทคโนโลยีด้านไม้ผล			
1. พันธุ์ไม้ผลที่ส่งเสริม			
2. การเตรียมดิน			
3. วิธีการปลูก			
4. การดูแลบำรุงรักษา			
5. การป้องกันกำจัดโรคและแมลง			
6. การขยายพันธุ์			
7. การแปรรูปผลผลิต			

ประเภทเทคโนโลยี	ระดับการยอมรับและนำไปปฏิบัติ		
	มาก	น้อย	ไม่ปฏิบัติ
เทคโนโลยีด้านการประมง			
1. พันธุ์ปลาที่ส่งเสริมแนะนำ			
2. การเตรียมบ่อ			
3. การอนุบาลลูกปลา			
4. การให้อาหารปลา			
5. การป้องกันกำจัดโรค			

ประเภทเทคโนโลยี	ระดับการยอมรับและนำไปปฏิบัติ		
	มาก	น้อย	ไม่ปฏิบัติ
เทคโนโลยีด้านการเกษตร			
ผสมผสาน			
1. การจัดระบบไร่นา การจัดแบ่งพื้นที่			
2. ปลูกข้าว + ไม้ผล			
3. ปลูกข้าว + เลี้ยงปลา			
4. ปลูกข้าว + เลี้ยงปลา + เลี้ยงสัตว์			
5. ปลูกข้าว + ไม้ผล + พืชผัก + เลี้ยงสัตว์ + เลี้ยงปลา			

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี (กรุ่นกาาเครื่องหมาย / ตามความเป็นจริง)

4.1 ท่านคิดว่าปัจจัยต่อไปนี้จะมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของท่านมากน้อยเพียงใด

คะแนน 2 หมายถึง ยอมรับและนำไปปฏิบัติมาก

คะแนน 1 หมายถึง ยอมรับและนำไปปฏิบัติน้อย

คะแนน 0 หมายถึง ไม่ยอมรับและไม่นำไปปฏิบัติ

ชนิดของปัจจัย	ระดับการมีผลต่อการยอมรับ		
	มาก	น้อย	ไม่มีผล
ปัจจัยหลัก			
1. สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์			
2. แหล่งน้ำพอเพียง			
3. การคมนาคมสะดวก			
4. การมีที่ดินเป็นของตนเอง			
5. การมีเงินทุนเพียงพอ			
6. แรงงานในครอบครัวเพียงพอ			
7. ราคาผลผลิต			
8. ความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ที่มาแนะนำ			
ชนิดของปัจจัย	ระดับการมีผลต่อการยอมรับ		
	มาก	น้อย	ไม่มีผล
ปัจจัยสนับสนุน			
1. ไม่ต้องการไปทำงานต่างถิ่นเพื่อ ให้ ครอบครัวมีความอบอุ่น			
2. การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว			
3. การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต			
4. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตกับเจ้าหน้าที่			
5. การติดตามเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่			
6. เห็นเพื่อนบ้านทำแล้วประสบผลสำเร็จ			
7. การได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ			